SAAREMAA
VALD

EELARVE
SELETUSKIRI

2023

SISUKORD

SISUKORD.....2

Saaremaa valla 2023. aasta koondeelarve (määruse Lisa 1).....4

Saaremaa valla 2023. aasta investeerimistegevuse kulud (määruse Lisa 2).....6

SISSEJUHATUS.....8

Ülevaade majanduskeskkonnast.....8

Määruse üldiseloomustus.....10

Saaremaa valla 2023. aasta eelarve lühiülevaade.....11

Eelarve eelnõu koostamine vallavalitsuses.....13

PÕHITEGEVUSE TULUD.....14

Saaremaa valla 2023. aasta põhitegevuse tulud.....14

Maksutulud.....15

Tulu kaupade ja teenuste müügist.....17

Saadud toetused tegevuskuludeks.....19

Muud tegevustulud.....20

PÕHITEGEVUSE KULUD.....21

Saaremaa valla 2023. aasta põhitegevuse kulud.....21

Põhitegevuskulude olulisemad muutused.....23

Üldised valitsussektori kulud.....24

Avalik kord.....26

Majandus.....27

Keskkonnakaitse.....30

Elamu- ja kommunaalmajandus.....31

Tervishoid.....32

Vaba aeg ja kultuur.....33

Haridus.....35

Sotsiaalne kaitse.....39

INVESTEERIMISTEGEVUS.....41

Saaremaa valla 2023. aasta investeerimistegevuse tulud.....41

Saaremaa valla 2023. aasta investeerimistegevuse kulud.....42

FINANTSEERIMISTEGEVUS.....48

Saaremaa valla 2023. aasta eelarve finantseerimistegevuse kulud.....49

Saaremaa valla 2023. aasta koondeelarve (määruse Lisa 1)

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU	**51 844 446**	**57 956 565**	**6 112 119**
Maksutulud	30 354 500	35 086 213	4 731 713
Tulud kaupade ja teenuste müügist	3 805 975	3 793 312	-12 663
Saadavad toetused tegevuskuludeks	17 483 971	18 877 040	1 393 069
Muud tegevustulud	200 000	200 000	0
PÕHITEGEVUSE KULUD KOKKU	**47 799 229**	**54 352 186**	**6 552 957**
Antavad toetused tegevuskuludeks	4 495 685	4 483 028	-12 657
Muud tegevuskulud	43 303 544	49 869 158	6 565 614
Üldised valitsussektori teenused	**5 820 166**	**6 313 618**	**493 452**
Antavad toetused tegevuskuludeks	57 557	54 889	-2 668
Muud tegevuskulud	5 762 609	6 258 729	496 120
Avalik kord ja julgeolek	**67 500**	**50 500**	**-17 000**
Antavad toetused tegevuskuludeks	30 000	15 000	-15 000
Muud tegevuskulud	37 500	35 500	-2 000
Majandus	**3 835 008**	**3 487 790**	**-347 218**
Antavad toetused tegevuskuludeks	2 244 750	2 113 300	-131 450
Muud tegevuskulud	1 590 258	1 374 490	-215 768
Keskkonnakaitse	2 477 079	2 547 602	70 523
Muud tegevuskulud	2 477 079	2 547 602	70 523
Elamu- ja kommunaalmajandus	**412 000**	**446 000**	**34 000**
Antavad toetused tegevuskuludeks	72 000	47 000	-25 000
Muud tegevuskulud	340 000	399 000	59 000
Tervishoid	**25 000**	**25 000**	**0**
Antavad toetused tegevuskuludeks	25 000	25 000	0
Vabaaeg, kultuur ja religioon	**4 912 435**	**5 318 201**	**405 766**
Antavad toetused tegevuskuludeks	697 236	625 106	-72 130
Muud tegevuskulud	4 215 199	4 693 095	477 896
Haridus	**25 470 386**	**30 958 239**	**5 487 853**
Antavad toetused tegevuskuludeks	511 618	787 399	275 781
Muud tegevuskulud	24 958 768	30 170 840	5 212 072
Sotsiaalne kaitse	**4 779 655**	**5 205 236**	**425 581**
Antavad toetused tegevuskuludeks	857 524	815 334	-42 190
Muud tegevuskulud	3 922 131	4 389 902	467 771
PÕHITEGEVUSE TULEM	**4 045 217**	**3 604 379**	**-440 838**

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
INVESTEERIMISTEGEVUS KOKKU	**-9 826 229**	**-9 037 545**	**788 684**
Põhivara müük	300 000	200 000	-100 000
Põhivara soetus	-16 216 808	-12 920 500	3 296 308
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine	7 533 930	5 300 000	-2 233 930
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	-850 522	-610 000	240 522
Osaluste soetus	-343 000	-410 000	-67 000
Finantstulud	500	500	0
Finantskulud	-250 329	-597 545	-347 216
EELARVE TULEM	**-5 781 012**	**-5 433 166**	**347 846**
FINANTSEERIMISTEGEVUS KOKKU	**1 848 222**	**4 646 000**	**2 797 778**
Kohustuste võtmine	5 500 000	8 600 000	3 100 000
Kohustuste tasumine	-3 651 778	-3 954 000	-302 222
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS	**-3 932 790**	**-787 166**	**3 145 624**
Eelarve tulude maht kokku	**69 111 666**	**72 844 231**	**3 732 565**

Saaremaa valla 2023. aasta investeerimistegevuse kulud (määruse Lisa 2)

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
INVESTEERIMISTEGEVUSE KULUD KOKKU	**17 660 659**	**14 538 045**	**-3 122 614**
Põhivara soetus	16 216 808	12 920 500	-3 296 308
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	850 522	610 000	-240 522
Osaluste soetus	343 000	410 000	67 000
Finantskulud	250 329	597 545	347 216

INVESTEERIMISTEGEVUSE KULUD		**14 538 045**
Põhivara soetus	PVS	12 920 500
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	ASF	610 000
Osaluste soetus	OS	410 000
Finantskulud		597 545

01 ÜLDISED VALITSUSSEKTORI TEENUSED		
Valitsussektori võla teenindamine		**585 700**
Investeerimislaenude intressid		585 700
04 MAJANDUS		1 890 000
Tänavate rekonstrueerimine, ehitus[1]		1 530 000
Valla teed ja tänavad (Kuressaare)	PVS	297 426
Valla teed ja tänavad (Kaarma)	PVS	167 350
Valla teed ja tänavad (Lümanda)	PVS	48 956
Valla teed ja tänavad (Kärla)	PVS	90 086
Valla teed ja tänavad (Leisi)	PVS	185 687
Valla teed ja tänavad (Valjala)	PVS	91 220
Valla teed ja tänavad (Salme)	PVS	75 553
Valla teed ja tänavad (Kihelkonna)	PVS	101 400
Valla teed ja tänavad (Orissaare)	PVS	73 242
Valla teed ja tänavad (Pöide)	PVS	57 281
Valla teed ja tänavad (Mustjala)	PVS	59 678
Valla teed ja tänavad (Laimjala)	PVS	56 333
Valla teed ja tänavad (Pihtla)	PVS	57 398
Valla teed ja tänavad (Torgu)	PVS	33 390
Valla teed ja tänavad (Saaremaa jagamata)	PVS	100 000
Valla teed ja tänavad (Kihelkonna-Vilsandi)	ASF	5 000
Erateede korrastamise toetamine	ASF	30 000

Muu majandus		360 000
OÜ Digisaar osakapitali suurendamine	OS	60 000
Planeeringud ja projektid	PVS	100 000
Projektide omaosalused	PVS	200 000
05 KESKKONNAKAITSE		171 845
Avalike alade puhastus	PVS	121 845
Saaremaa Halduse traktori soetamine Lümanda piirkonda		110 000
Kuressaare Linnamajandus, kapitalirendi intress		8 769
Saaremaa Haldus, kapitalirendi intress		3 076
Heitveekäitlus	OS	50 000
AS Kuressaare Veevärk, aktsiakapitali suurendamine		50 000
06 ELAMU- JA KOMMUNAALMAJANDUS		370 000
Veevarustus		300 000
AS Kuressaare Veevärk, aktsiakapitali suurendamine (teekatete taastamine)	OS	300 000
Hajaasustuse programmi toetamine	ASF	400 000
Maapiirkondade perede elutingimuste parandamise toetamine	ASF	20 000
Muu elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus		70 000
Lemmikloomade turvakodu katuse rekonstrueerimine	PVS	70 000
08 VABA AEG JA KULTUUR		5 340 000
Sport		5 160 000
Kuressaare multifunktsionaalse jalgpallihalli rajamine	PVS	5 135 000
Kuressaare Tuulte Roosi korvpalliväljaku rajamine	PVS	25 000
Puhkepargid ja -baasid		25 000
Laste mänguväljakute remontimine	PVS	25 000
Muinsuskaitse		75 000
Saaremaa Muuseum SA omaosalus PKT meetmes osalemiseks	ASF	75 000
Religiooni- ja muud ühiskonnateenused		80 000
Saaremaa vanimate sakraalehitiste remondi toetamine	ASF	80 000
09 HARIDUS		
A**lusharidus**		160 000
Lümanda Lasteaia laiendamine	PVS	160 000
Üldhariduskoolid		5 585 000
Kuressaare Hariduse Kooli rekonstrueerimine ja mööbli soetamine	PVS	5 085 000
Kuressaare Vanalinna Kooli hoone ja staadioni rekonstrueerimine	PVS	500 000
Koolitoit		15 500
Kärla Spordihalli söökla keedukatla soetamine	PVS	15 500

[1] Teede rahade täpsustatud jaotus on esitatud leheküljel 44.

SISSEJUHATUS

Ülevaade majanduskeskkonnast

Saaremaa vald on Eesti suurima pindalaga kohaliku omavalitsuse üksus (2 718 km2), mis moodustati 2017. aastal haldusreformi tulemusena. Vallas on 1 linn (Kuressaare), 9 alevikku ja 427 küla. Piirkondades on moodustatud avalike teenuste osutamiseks ja haldamiseks 12 teenuskeskust ning piirkonna elanike huvisid esindavad 13 osavalla- ja kogukonnakogu. Alates 1. jaanuarist 2023. a kuulub Saaremaa valla haldusalasse 62 hallatavat asutust: 35 haridusasutust, 18 kultuuriasutust (sh 17 kultuuri- ja rahvamaja), 3 hoolekandeasutust, 3 spordiasutust, 2 haldusasutust, noorsootöökeskus ja keskraamatukogu. 1. septembril 2022. aastal korraldati ümber hallatavad asutused Leisi Kool ja Pärsama Lasteaed selliselt, et Pärsama Lasteaed liideti Leisi Kooliga. Muudatusena on kavas asutada 1. jaanuarist 2023. a uus hallatav asutus Saaremaa Kultuur, mille ülesandeks on korraldada Saaremaa valla erinevates piirkondades toimuvat kultuuritegevust. Olemasolevad kultuuri- ja rahvamajad planeeritakse liita 1. veebruarist 2023. a Saaremaa Kultuuriga, mille tulemusena saab vallavalitsuse haldusalas olema 46 hallatavat asutust.

Saaremaa vald on suurima rahvaarvuga vald Eestis. Saaremaa vallas elas 1. jaanuari 2022. a seisuga 31 437 inimest, mida on kahe inimese võrra enam kui aasta varem. 1. oktoobri 2022. a seisuga elas vallas 32 399 inimest ehk aasta algusega võrreldes 962 inimest rohkem. Enamiku lisandunud elanikest moodustavad Ukraina sõjapõgenikud. Elanike arv on siiski kümne aasta võrdluses järjepidevalt vähenenud, kokku 2 104 inimese võrra.

Vastukaaluks elanike arvu vähenemisele on Saaremaa valla keskmine maksumaksjate arv järjepidevalt kasvanud. Viimase kuue aasta võrdluses on maksumaksjate keskmine arv kasvanud 1 863 inimese võrra ehk 13%. 1. jaanuari 2022. a seisuga oli Saaremaa valda registreeritud 17 589 maksumaksjat, mida on varasema aastaga võrreldes 2,6% rohkem. Maksumaksjate arv aasta alguse seisuga on oluline, kuna selle alusel eraldatakse elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele osa füüsilise isiku tulumaksust. Tulumaksu laekumine valla eelarvesse sõltub tegelikult tulu saavate ja seeläbi maksu maksvate isikute arvust ning nende sissetulekutest. Saare maakonna keskmine brutopalk oli 2022. a teises kvartalis 1 325 eurot, mida on varasema aastaga võrreldes 6% rohkem.

Eesti Panga 22. septembril 2022. a avalikustatud majandusprognoosi järgi on 2022. a kiire inflatsioon, rahapoliitika karmistamine ja Vene-Ukraina sõja mõju üleilmset majandust järjest enam kahjustanud. Eesti majanduse väljavaade sõltub kõige enam hinnakasvu edasisest tempost. Valdavalt energia kallinemise tõttu kujuneb 2022. a hinnatõusuks ligi 19%. 2023. a on oodata hinnakasvu aeglustumist 7% lähedale ja 2024. a 2% juurde. Hinnatõusuprognoosis on võetud arvesse, et Euroopa Keskpank on rahapoliitikat karmistamas ning see muudab laenuraha kallimaks. Lisaks on vabariigi valitsusel kavas reguleerida energiahindu, mis aeglustab alates 2022. a oktoobrist mõnevõrra üldist hinnatõusu. 2022. a kokkuvõttes kahaneb majanduse maht tõenäoliselt 0,5%. 2023. a jõuab majanduskasv aga eeldatavasti 1% lähedale ning kiireneb seejärel 2024. aastal 3,5%-ni. Tööturu seis püsib vaatamata majanduslangusele küllaltki hea. 2022. ja 2023. a suureneb keskmine brutokuupalk väga kiiresti, enam kui 10%, kuid reaalpalk ehk hinnatasemega korrigeeritud palk jõuab 2021. aasta tipptasemele tagasi 2024. aasta lõpuks. Tööpuudus on 2022. a eeldatavasti 6,5% ja tõuseb 2023. aastal sõjapõgenike mõjul 8,6%-le. Kokkuvõtlikult sõltub Eesti majanduse edasine käekäik peamiselt sellest, kuidas kulgeb energiakriis ja kuidas reageerivad sellele valitsused nii Eestis kui ka mujal Euroopas.

Määruse üldiseloomustus

2023. aasta eelarve on koostatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (edaspidi KOFS) põhimõtetest lähtuvalt. KOFS-is sätestatu ning Saaremaa Vallavolikogu 26. jaanuari 2018. a määruse nr 4 „Saaremaa valla finantsjuhtimise kord“ alusel on eelarve jaotatud järgmisteks osadeks: põhitegevuse tulud, põhitegevuse kulud, investeerimistegevuse tulud, investeerimistegevuse kulud, finantseerimistegevus ja likviidsete varade muutus. Eelarvestruktuuri selline ülesehitus annab võimaluse eristada valla põhitegevust ja investeerimistegevust. Toodud jaotusega selgub valla põhitegevuse tulude ja kulude vahekord ja muutused, samuti investeeringute tegemise ja laenude võtmise ning tagasimaksete võimekus.

Seletuskiri lähtub koondeelarve ülesehitusest, millele järgneb eelarve põhitegevuse tulude iseloomustus. Seejärel on põhitegevuse kulude iseloomustus valdkondade lõikes. Viimaste osadena on kajastatud investeerimistegevuse ja finantseerimistegevuse ülevaated.

Eelarve seletuskirjas esitatakse andmed 2022. eelarveaastaks kinnitatud ja 2023. eelarveaastaks kavandatud tulude ja kulude kohta. Eelarve arvandmed on esitatud eurodes.

Eelarve on koostatud lähtudes tekkepõhisest arvestuspõhimõttest. Selle kohaselt kajastatakse tehingud vastavalt nende toimumisele sõltumata sellest, kas tehingute eest on raha laekunud või välja makstud.

Käesoleva eelarve koostamisel on aluseks võetud lisaks rahanduse valdkonda reguleerivatele õigusaktidele muuhulgas riigi eelarvestrateegia 2023 – 2026, 2023. aasta riigieelarve seaduse eelnõu, Rahandusministeeriumi ja Eesti Panga majandusprognoosid, Saaremaa valla arengukava aastateks 2019 – 2030, Saaremaa valla eelarvestrateegia aastateks 2023 – 2026 ning Valimisliidu Terve Saaremaa, Eesti Reformierakonna ja Eesti Keskerakonna 12. novembril 2021. a allkirjastatud koalitsioonilepe Saaremaa valla juhtimiseks.

Saaremaa valla 2023. aasta eelarve lühiülevaade

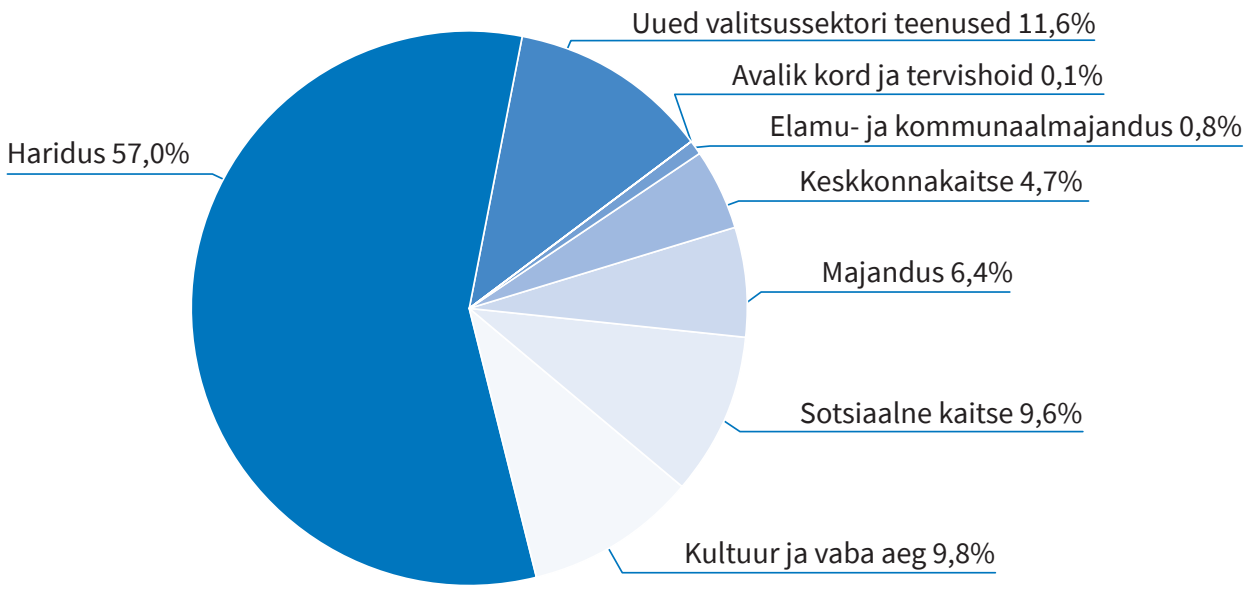
Valla eelarveaasta algab 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril. Eelarve on koostatud tekkepõhiselt. Valla 2023. aasta eelarves on toodud võrdlusandmed Saaremaa Vallavolikogu 27. jaanuari 2022. a määrusega nr 1 kinnitatud Saaremaa valla 2022. aasta eelarvega.

2023. aasta eelarve kogumaht on 72,8 miljonit eurot:

- põhitegevuse tulud 57,9 miljonit eurot;
- investeerimistegevuse tulud 5,5 miljonit eurot;
- investeerimislaen 8,6 miljonit eurot;
- kasutusse võetavad likviidsed vahendid 0,8 miljonit eurot.

Eelarve esimeseks lugemiseks on põhitegevuse tulude kogumaht 57 956 565 eurot, põhitegevuse kulude kogumaht 54 352 186 eurot ja põhitegevuse tulem 3 604 379 eurot.

2023. aasta eelarvest moodustavad tegevusvaldkondade järgi kulud haridusele 57%, kultuurile ja vabale ajale 9,8%, sotsiaalsele kaitsele 9,6%, majandusele 6,4%, keskkonnakaitsele 4,7%, elamu- ja kommunaalmajandusele 0,8%, avalikule korrale ja tervishoiule 0,1% ning üldistele valitsussektori teenustele 11,6% kogumahust (joonis 1).

Joonis 1. Saaremaa Vallavalitsuse 2023. aasta põhitegevuse kulude jaotus

Põhitegevuse tulude muutus võrreldes 2022. aasta eelarvega

Põhitegevuse tulud kasvavad kokku 6 112 119 eurot võrreldes 2022. aasta eelarvega, sellest suurima osa moodustab tulumaks summas 4 731 713 eurot, mille kasvuks on kavandatud 16,3% võrreldes 2022. aasta kinnitatud esialgse eelarvega. Kuna prognoosi kohaselt laekub 2022. aastal tulumaksu ligi 31 miljonit eurot, on tulumaksu kasv 2023. aastal võrreldes eelneva aasta eeldusliku laekumisega 8,9%. Saadavad toetused tegevuskuludeks suurenevad 1 393 069 euro võrra, sealhulgas on arvestatud tasandusfondi vähenemisega summas 859 840 eurot, toetusfondi suurenemisega summas 2 670 453 eurot ja tegevuskuludeks saadava sihtfinantseerimise vähenemisega 417 544 eurot. Toetusfondi arvestamisel on lähtutud 2022. aasta summadest, millele on lisatud üldhariduskoolide õpetajate 2023. aasta töötasude toetuse prognoositav kasv 1 800 000 eurot. 2023. aasta põhitegevuse tuludest moodustavad maksutulud 60,5%, tulud kaupade ja teenuste müügist 6,5%, saadavad toetused 32,6% ja muud tegevustulud 0,4%. Füüsilise isiku tulumaks moodustab 96,4% valla maksutuludest ja 58,4% valla põhitegevuse tuludest.

Põhitegevuse kulude muutus võrreldes 2022. aasta eelarvega

Põhitegevuse kulud suurenevad kokku 6 552 957 eurot võrreldes 2022. aasta eelarvega. Antavad toetused vähenevad 12 657 eurot. Muud tegevuskulud suurenevad võrreldes 2022. aastaga 6 565 614 eurot. 2023. aasta eelarve põhitegevuse kuludest moodustavad antavad toetused 8,2% ja muud tegevuskulud 91,8%.

Eelarve eelnõu koostamine vallavalitsuses

Eelarve koostamise ajakava aluseks on Saaremaa Vallavalitsuse 8. märtsi 2022. a korraldus nr 2-3/301 „Saaremaa valla eelarvestrateegia aastateks 2023 – 2026 ja Saaremaa valla 2023. aasta eelarve eelnõu ja eelarve eelnõu seletuskirja koostamise alused ja ajagraafik“.

Eelarve koostamise ajakava kohaselt esitasid vallavalitsuse hallatavad asutused eelarve taotlused 1. juuniks 2022. Seejärel vaatasid taotlused läbi vallavalitsuse struktuuriüksused, kes esitasid oma ettepanekud ja taotlused rahandusteenistusele 1. juuliks. Sellele järgneval perioodil toimusid rahandusteenistuse läbirääkimised vallavalitsuse struktuuriüksustega ning vallavalitsuse nõupidamised eelarve läbivaatamiseks.

Vallavalitsus kiitis eelarve eelnõu heaks 24. oktoobri istungil ning suunas arvamuse avaldamiseks kogukonna- ja osavallakogudele. Kogudele anti võimalus esitada ettepanekud 31.oktoobriks. Kogude arvamus lisatakse eelarve eelnõu seletuskirjale.

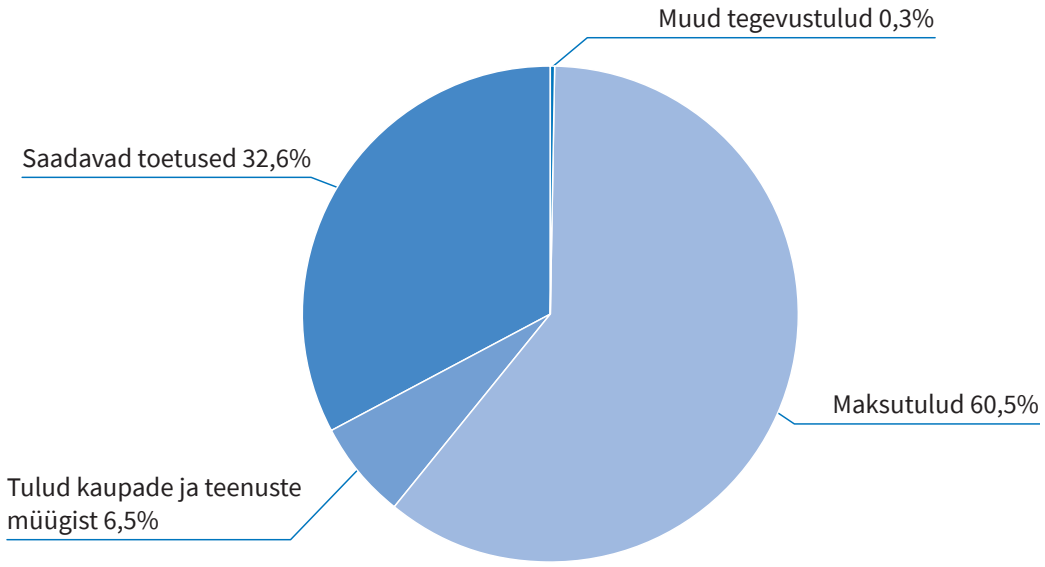
PÕHITEGEVUSE TULUD

Saaremaa valla 2023. aasta põhitegevuse tulud

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU	**51 844 446**	**57 956 565**	**6 112 119**
Maksutulud	**30 354 500**	**35 086 213**	**4 731 713**
Füüsilise isiku tulumaks	29 098 000	33 829 713	4 731 713
Maamaks	1 250 000	1 250 000	0
Reklaamimaks	6 000	6 000	0
Teede ja tänavate sulgemise maks	500	500	0
Tulud kaupade ja teenuste müügist	**3 805 975**	**3 793 312**	**-12 663**
Riigilõivud	60 000	68 000	8 000
Tulud haridusalasest tegevusest	1 496 737	1 275 147	-221 590
Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest	123 500	123 200	-300
Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest	253 600	271 600	18 000
Tulud sotsiaalabialasest tegevusest	1 578 120	1 676 660	98 540
Tulud elamu- ja kommunaalmajandusest	83 612	81 612	-2 000
Tulud üldvalitsemisest	9 900	9 500	-400
Tulud transpordialasest tegevusest	30 000	30 000	0
Üür ja rent	108 510	108 300	-210
Õiguste müük	28 496	115 793	87 297
Muude toodete ja teenuste müük	33 500	33 500	0
Saadud toetused tegevuskuludeks	**17 483 971**	**18 877 040**	**1 393 069**
Tasandusfond	2 759 840	1 900 000	-859 840
Toetusfond	11 195 683	13 866 136	2 670 453
Tegevuskuludeks saadud sihtfinantseerimine	3 528 448	3 110 904	-417 544
Muud tegevustulud	200 000	200 000	0
Kaevandamise õiguse tasu	150 000	150 000	0
Laekumised vee erikasutusest	50 000	50 000	0
INVESTEERIMISTEGEVUSE TULUD KOKKU	**7 834 430**	**5 500 500**	**-2 333 930**
Põhivara müük	300 000	200 000	-100 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine	7 533 930	5 300 000	-2 233 930
Finantstulud	500	500	0
FINANTSEERIMISTEGEVUSE TULUD KOKKU	**5 500 000**	**8 600 000**	**3 100 000**
Kohustuste võtmine	5 500 000	8 600 000	3 100 000
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS	**-3 932 790**	**-787 166**	**0**
Eelarve tulude maht kokku	**69 111 666**	**72 844 231**	**3 732 565**

2023. aasta eelarve põhitegevuse tulude maht on 57 956 565 eurot, millest maksutulud moodustavad 35 086 213 eurot, tulud kaupade ja teenuste müügist 3 793 312 eurot, toetused tegevuskuludeks 18 877 040 eurot ja muud tulud 200 000 eurot.

2022. aasta eelarve põhitegevuse tulude võrreldav maht on 51 844 446 eurot, millest maksutulud moodustasid 30 354 500 eurot, tulud kaupade ja teenuste müügist 3 805 975 eurot, saadud tegevuskulude sihtfinantseerimine ja tegevustoetused 17 483 971 eurot ja muud tulud 200 000 eurot. 2023. aasta eelarve põhitegevuse tulud on võrreldes 2022. aasta eelarve tuludega suurenenud 11,8%, maksutulud on suurenenud 15,6%, tulud kaupade ja teenuste müügist on vähenenud 0,3% ja toetused tegevuskuludeks on suurenenud 8% (joonis 2).

Joonis 2. Saaremaa Vallavalitsuse 2023. aasta põhitegevuse tulude jaotus

Maksutulud

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
Maksutulud	**30 354 500**	**35 086 213**	**4 731 713**
Füüsilise isiku tulumaks	29 098 000	33 829 713	4 731 713
Maamaks	1 250 000	1 250 000	0
Reklaamimaks	6 000	6 000	0
Teede ja tänavate sulgemise maks	500	500	0

Maksud jagunevad vastavalt maksukorralduse seadusele riiklikeks ja kohalikeks maksudeks. Riiklikest maksudest laekuvad kohalike omavalitsuste eelarvesse füüsilise isiku tulumaks ja maamaks. Kohalikud maksud sätestatakse kohalike maksude seadusega, mille alusel on valla- või linnavolikogul õigus kehtestada kohalikke makse.

Kohalikeks maksudeks on Kuressaare linnas kehtiv teede ja tänavate sulgemise maks ja kogu valla haldusterritooriumil kehtiv reklaamimaks. Lisaks võimaldab kohalike maksude seadus veel kehtestada parkimistasu, mootorsõidukimaksu, loomapidamismaksu ja lõbustusmaksu, mida Saaremaa vallas kehtestatud ei ole. Kohalikud maksud moodustavad valla põhitegevuse tuludest 0,01%. Maksude kehtestamist ja laekumist reguleerivad maksukorralduse seadus ja vallavolikogu määrused.

Maksutulud on suurim tululiik, moodustades üle poole põhitegevuse tuludest. Enamus maksutuludest laekub füüsilise isiku tulumaksust. Võrreldes 2022. aasta eelarvega suurenevad maksutulud 15,6% ehk 4 731 713 euro võrra füüsilise isiku tulumaksu prognoositava laekumise suurenemise tõttu.

Füüsilise isiku tulumaksu laekumiseks kavandatakse 33 829 713 eurot, mis on 16,3% enam kui 2022. aasta kinnitatud esialgses eelarves. Prognoosi aluseks on Saaremaa valla maksumaksjate, keskmise palga ja 2022. aasta tegeliku füüsilise isiku tulumaksu laekumise andmed. Saaremaa valla eelarvesse laekuv füüsilise isiku tulumaks on seotud Saaremaa valla rahvastikuregistrisse registreeritud inimeste arvu, nende tööhõive taseme ning keskmise töötasuga, moodustades maksutuludest suurima osa.

Vastavalt riigieelarve seadusele on kohalikele omavalitsustele eraldatud füüsilise isiku tulumaksu laekumine maksumaksjate brutopalgast järgmine:

AASTA	Tulumaksu eraldise määr	Täpsustus
2013	**11,57%**	sh. 0,17% on kodualuse maamaksu vabastamisest tuleneva maamaksu laekumise vähenemise hüvitamiseks
2014	**11,60%**	sh. 0,20% on kodualuse maamaksu vabastamisest tuleneva maamaksu laekumise vähenemise hüvitamiseks
2018	**11,86%**	suurenes kohalikule omavalitsusele laekuv tulumaksueraldise määr 0,26 protsendipunkti võrra
2019	**11,93%**	suurenes kohalikule omavalitsusele laekuv tulumaksueraldise määr 0,07 protsendipunkti võrra
2020	**11,96%**	suurenes kohalikule omavalitsusele laekuv tulumaksueraldise määr 0,03 protsendipunkti võrra

Maamaks on riiklik maks, mis on kehtestatud maksukorralduse seaduse ja maamaksuseaduse alusel ning mis laekub täies ulatuses kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse. Maamaks laekub kaks korda aastas: 31. märtsiks ja 1. oktoobriks. Maamaksuseaduse alusel maksu ei määrata ning maksukohustust ei teki, kui maksusumma jääb alla 5 euro.

Koduomanike maksukoormuse vähendamiseks kaotati maamaksuseaduse § 11 alusel alates 2013. aastast maamaks kodualusele maale tiheasustusega piirkonnas 1 500 m2 ja hajaasustusega piirkonnas kuni 2 ha ulatuses. Riik kompenseerib omavalitsusüksustele saamata jäänud tulu füüsilise isiku tulumaksust kohaliku omavalitsuse üksustele eraldatava määra suurendamise kaudu.

Saaremaa Vallavolikogu 15. detsembri 2017. a määruse nr 19 „Maamaksumäära kehtestamine“ alusel on maamaksumäär Saaremaa vallas 0,8 – 2,5% maa maksustamishinnast aastas.

Reklaamimaks kehtestati kohalike maksude seaduse alusel Saaremaa Vallavolikogu 29. aprilli 2021. a määrusega nr 9 „Välireklaami paigaldamise eeskiri ja reklaamimaksu kehtestamise kord“. 2023. aastaks kavandatakse reklaamimaksu laekumiseks 6 000 eurot.

Teede ja tänavate sulgemise maks kehtestati kohalike maksude seaduse alusel Kuressaare Linnavolikogu 28. aprilli 2016. a määrusega nr 13 „Teede ja tänavate sulgemise maks“. Teede ja tänavate sulgemise maksu maksavad füüsilised ja juriidilised isikud demonstratsioonide, rongkäikude ja muude ürituste korraldamise, samuti ehitus- või remonditööde puhul, kui sellega kaasneb avalikult kasutatava tee, tänava, väljaku, pargi, puhkeala või selle osa sulgemine. 2023. aastaks kavandatakse teede ja tänavate sulgemise maksu laekumiseks 500 eurot.

Tulu kaupade ja teenuste müügist

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
Tulud kaupade ja teenuste müügist	**3 805 975**	**3 793 312**	**-12 663**
Riigilõivud	60 000	68 000	8 000
Tulud haridusalasest tegevusest	1 496 737	1 275 147	-221 590
Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest	123 500	123 200	-300
Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest	253 600	271 600	18 000
Tulud sotsiaalabialasest tegevusest	1 578 120	1 676 660	98 540
Tulud elamu- ja kommunaalmajandusest	83 612	81 612	-2 000
Tulud üldvalitsemisest	9 900	9 500	-400
Tulud transpordialasest tegevusest	30 000	30 000	0
Üür ja rent	108 510	108 300	-210
Õiguste müük	28 496	115 793	87 297
Muude toodete ja teenuste müük	33 500	33 500	0

Riigilõivud laekuvad kohaliku omavalitsuse eelarvesse vastavalt riigilõivuseadusele järgmiselt:

- ehitusseaduse alusel tehtavad toimingud;
- ühistranspordiseaduse alusel tehtavad toimingud;

- vallasekretäri tõestamistoimingud;
- notariaadiseaduse alusel tehtavad toimingud.

2015. aasta 1. juulist rakendus ehitusseadustik, mille tulemusena muutusid ehitamist reguleerivad põhimõtted. Mitmete väikesemahuliste ehitiste puhul asendab ehitusluba ehitusteatis, mis on riigilõivuvaba. Samas ehitusloa riigilõiv tõusis oluliselt. Seadusandja selgituste (arvutuste) kohaselt jääb kohalikele omavalitsustele laekuv riigilõiv varasema aasta tasemele. 2023. aastaks kavandatakse riigilõivu laekumiseks 68 000 eurot.

Tulud haridusalasest tegevusest on lastevanemate tasu lasteaedades toidukulude ja õppekulude katteks, laekumised teistelt omavalitsustelt ja haridusasutuste omatulud.

Lastevanemate poolt kaetav õppetasu lasteaias arvutatakse laste arvu ja kehtestatud kohatasu järgi. Vastavalt Saaremaa Vallavolikogu 26. oktoobri 2018. a määrusele nr 57 on lastevanemate poolt makstav kohatasu lasteaedades olenevalt piirkonnast 2 - 9% töötasu alammäärast. Kõige suurem osalustasu määr 9% kehtib Kuressaare linna lasteaedades. Tulenevalt koalitsioonilepingust ei ole alates 2022. aastast kavandatud eelarvesse lastevanemate poolt makstava lasteaedade kohatasu kasvu ja kohatasu suurus jääb 2021. aasta tasemele.

Lastevanemate poolt makstava lasteaia toiduraha tulu väheneb 2023. aastal võrreldes 2022. aasta eelarvega 177 537 eurot. Valla poolt kompenseeritakse lapse toidupäeva maksumusest 0,80 eurot päevas. Samuti eraldatakse toidupäeva maksumuse toetust 0,80 eurot päevas lapse kohta neljale Saaremaa valla territooriumil tegutsevale eralasteaiale/hoiule.

Joosep Aaviku nimelise Kuressaare Muusikakooli, Kuressaare Kunstikooli, Orissaare Muusikakooli ja Kärla Muusikakooli õppetasu on kehtestatud vastavalt Saaremaa Vallavalitsuse 16. augusti 2022. a määrusele nr 12.

Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest on eelarves kavandatud hallatavate asutuste omatulu kultuurialasest tegevusest. Saare Maakonna Keskraamatukogu ja piirkondlike raamatukogude omatulu moodustavad laekumised tehnika rendist, paljundusteenuselt ja laenutamise viivistest. Kuressaare Kultuurivara ja valla piirkondlike rahvamajade omatulu moodustub ürituste piletite müügitulust, tehnika ja ruumide rendist ning teiste etendusasutuste piletite müügi vahendustasust.

Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest on eelarves kavandatud vastavalt hallatavate spordiasutuste ja noorsootööasutuse kinnitatud hinnakirjadele. Tulude kasv 18 000 eurot tuleneb Saaremaa Spordikooli õppetasu tõusust.

Tulu sotsiaalabialasest tegevusest koosneb Kihelkonna ja Pärsama hooldekodude kohatasudest ja teenustest, Kuressaare Hoolekande ja Saaremaa Toetava Hariduse Keskuse sotsiaalteenuste osakonna teenustest. Pärsama Hooldekodu kohatasu tõuseb võrreldes eelneva eelarveaastaga 80 euro võrra (uus kuutasu 870 eurot). Kihelkonna Hooldekodu kohatasu tõuseb võrreldes eelneva eelarveaastaga 150 euro võrra (uus kuutasu 850 eurot). Kohatasude tõus katab majandamis- ja tööjõukulude suurenemise.

Tulud elamu- ja kommunaalmajandusest kavandatakse eluruumide rendiks 2023. aastal eluruumide üüritulud ja muud kommunaalteenuste tulud.

Tulud transpordialasest tegevusest on kavandatud piletimüügi tulud Vilsandi ja Abruka laevaliinidelt.

Üüri- ja rendituludena on kavandatud tulud valla omandis olevatelt eluruumidelt ja mitteeluruumidelt ning maa rendile andmisest.

Õiguste müük on valla hoonestusõiguste lepingutest planeeritav tulu.

Muude toodete ja teenuste müük on Kuressaare Linnamajanduse tulud teenuste osutamisest.

Saadud toetused tegevuskuludeks

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
Saadud toetused tegevuskuludeks	**17 483 971**	**18 877 040**	**1 393 069**
Tasandusfond	2 759 840	1 900 000	-859 840
Toetusfond	11 195 683	13 866 136	2 670 453
Tegevuskuludeks saadud sihtfinantseerimine	3 528 448	3 110 904	-417 544

Eelarve koostamisel on arvestatud põhitegevuse tuludes riigieelarvest eraldatava tasandus- ja toetusfondiga summas 15 766 136 eurot. Tasandusfond on 2023. aastal eelarves kavandatud 859 840 eurot võrra väiksem, kuna juba 2022. aastal vähendati toetust olulisel määral. Summat korrigeeritakse lisaeelarvega, kui Vabariigi Valitsuse korraldus tasandus- ja toetusfondi 2023. aasta jaotuse kohta on vastu võetud. Toetusfond on samuti kavandatud 2022. aasta tasemel, millele on juurde arvestatud 1 800 000 euro ulatuses prognoositav õpetajate palgafondi tõusu kate.

Tegevuskuludeks saadud sihtfinantseerimisena on eelarves kavandatud teadaolevad 2023. aasta erinevad tegevustoetused:

- Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti koolipiima ja -puuvilja toetus 52 117 eurot;
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi väikesaarte transpordi toetus 300 000 eurot;
- Kultuuriministeeriumi toetus Saare Maakonna Keskraamatukogule summas 154 044 eurot;
- Spordikoolituse- ja Teabe SA treenerite palgafondi toetus 45 000 eurot;
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ühistranspordi toetus 2 071 000 eurot;
- Rahandusministeeriumi maakondliku arendustegevuse toetus 122 962 eurot;
- Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toetus turismiteenustele 38 000 eurot;
- Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toetus projektile „Sihtkohtade arenduse koostööprojekt“ 24 610 eurot;
- Haridus- ja Teadusministeeriumi toetus Saaremaa Toetava Hariduse Keskuse õppeosakonnale 267 909 eurot;
- Euroopa Komisjoni toetus projektile “Europe Direct” 24 940 eurot;
- Rahandusministeeriumi toetus kohaliku omaalgatuse projekti tegevuskuludeks 11 358 eurot.

Muud tegevustulud

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
Muud tegevustulud	**200 000**	**200 000**	**0**
Kaevandamise õiguse tasu	150 000	150 000	0
Laekumised vee erikasutusest	50 000	50 000	0

Kaevandamise õiguse tasu aluseks on maapõueseadus, mida arvestab ja kajastab Keskkonnaamet. Osa tasust antakse edasi kohaliku omavalitsuse üksusele (kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu) ja SA-le Keskkonnainvesteeringute Keskus (vastavalt keskkonnakasutusest laekuva raha kasutamise seadusele). 2023. aastaks on kaevandamisõiguse tasudeks planeeritud 150 000 eurot.

Laekumised vee erikasutusest on vee kasutamine veekogu või põhjaveekihi seisundit mõjutavate ainete, ehitiste või tehnovahenditega. Vee erikasutusõiguse tasust kantakse 50% riigieelarvesse ja 50% vee erikasutuse asukoha kohaliku omavalitsuse eelarvesse. Vee erikasutusõiguse tasu kogub Keskkonnaamet, mille jaotab kohalike omavalitsuste eelarvete ja riigieelarve vahel. 2023. aastaks kavandatakse vee erikasutustasu laekumiseks 50 000 eurot.

PÕHITEGEVUSE KULUD

Saaremaa valla 2023. aasta põhitegevuse kulud

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
PÕHITEGEVUSE KULUD KOKKU	47 799 229	54 352 186	6 552 957
sh antavad toetused	*4 495 685*	*4 483 028*	*-12 657*
sh muud tegevuskulud	*43 303 544*	*49 869 158*	*6 565 614*
01 Üldised valitsussektori teenused	**5 820 166**	**6 313 618**	**493 452**
Volikogu	277 537	276 670	-867
Vallavalitsus	5 242 240	5 736 559	494 319
Kohaliku omavalitsuse üksuse reservfond	260 000	260 000	0
Muud üldised valitsussektori teenused	40 389	40 389	0
03 Avalik kord ja julgeolek	**67 500**	**50 500**	**-17 000**
Politsei	5 000	1 000	-4 000
Päästeteenused	34 500	21 500	-13 000
Muu avalik kord	28 000	28 000	0
04 Majandus	**3 835 008**	**3 487 790**	**-347 218**
Maakorraldus	4 500	4 500	0
Mineraalse toorme kaevandamine	14 000	14 000	0
Maanteetransport	496 034	246 034	-250 000
Ühistranspordikorraldus	2 028 947	1 986 447	-42 500
Veetransport	427 404	430 085	2 681
Kaubandus (autokauplused)	24 094	21 684	-2 410
Turism	124 320	84 689	-39 631
Üldmajanduslikud arendusprojektid	378 898	361 540	-17 358
Muu majandus (sh majanduse haldus)	336 811	338 811	2 000
05 Keskkonnakaitse	**2 477 079**	**2 547 602**	**70 523**
Jäätmekäitlus	146 200	121 200	-25 000
Avalike alade puhastus	2 302 879	2 402 402	99 523
Haljastus	28 000	24 000	-4 000

06 Elamu- ja kommunaalmajandus	**412 000**	**446 000**	**34 000**
Elamumajanduse arendamine	75 000	40 000	-35 000
Kommunaalmajanduse arendamine	4 000	4 000	0
Tänavavalgustus	253 000	328 000	75 000
Muu kommunaalmajanduse tegevus	80 000	74 000	-6 000
07 Tervishoid	**25 000**	**25 000**	**0**
Muu tervishoid	25 000	25 000	0
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon	**4 912 435**	**5 318 201**	**405 766**
Sporditegevus	1 212 465	1 383 631	171 166
Noorsootöö ja noortekeskused	511 070	606 004	94 934
Vaba aja tegevused	316 645	263 882	-52 763
Raamatukogud	1 026 516	1 133 695	107 179
Rahvakultuur	1 402 136	1 607 593	205 457
Teatrid	181 896	181 896	0
Muu vaba aeg, kultuur, religioon, sh haldus	261 707	141 500	-120 207
09 Haridus	**25 470 386**	**30 958 239**	**5 487 853**
Alusharidus (lasteaiad)	7 142 897	8 660 828	1 517 931
Põhi- ja üldkeskharidus	13 135 714	16 396 949	3 261 235
Üldkeskhariduse õpetajate tööjõukulud	330 840	454 660	123 820
Noorte huviharidus ja huvitegevus	898 884	1 209 673	310 789
Koolitransport	498 164	508 083	9 919
Koolitoit	1 333 831	1 548 826	214 995
Öömaja	74 324	85 002	10 678
Hariduse abiteenused	984 847	1 335 886	351 039
Muu haridus, sh hariduse haldus	1 070 885	758 332	-312 553
10 Sotsiaalne kaitse	**4 779 655**	**5 205 236**	**425 581**
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	553 558	742 302	188 744
Eakate sotsiaalhoolekandeasutused	2 526 115	2 876 613	350 498
Muu eakate sotsiaalne kaitse	25 000	31 000	6 000
Laste ja noorte sotsiaalhoolekandeasutused	672 106	666 062	-6 044
Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	705 417	650 888	-54 529
Töötute sotsiaalne kaitse	5 000	5 000	0
Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele	10 000	5 000	-5 000
Riiklik toimetulekutoetus	241 667	216 371	-25 296
Muu sotsiaalne kaitse	40 792	12 000	-28 792

Põhitegevuskulude olulisemad muutused

Valla 2023. aasta eelarve eelnõus on toodud võrdlusandmed Saaremaa Vallavolikogu 27. jaanuari 2022. a määrusega nr 1 kinnitatud Saaremaa valla 2022. aasta eelarvega. 2023. aasta eelarve kulud kajastavad 2022. aasta jooksul toimunud muudatusi ning tehtud muudatused avalduvad eelarvete võrdlusandmetes.

Eelarves on kavandatud tööjõukulude kasv seoses alampalgamäära tõusuga 654 eurolt 725 euroni kuus. Lisaks on arvestatud Haridus- ja Teadusministeeriumi kavandatud üldhariduskoolide õpetajate brutopalga 23,9%-lise tõusuga (1 412 eurolt 1 749 euroni) ning sellega seotult lasteaia õpetajate palgakasvuga. Teistes valdkondades on kavandatud palgafondi tõus keskmiselt 5%.

Eelarve eelnõus on majandamiskulud kavandatud eelkõige seadusjärgsete avalike teenuste osutamiseks. Arvestatud on lepinguliste kohustustega ning kaupade ja teenuste (sealhulgas elektri- ja soojusenergia) märkimisväärse hinnatõusuga. Täiendavad kulud kaetakse osaliselt majandamiskulude ja antavate toetuste kokkuhoiust. 2023. aasta eelarves on majandamiskulude sisemine kokkuhoid 622 000 eurot ja antavate toetuste kokkuhoid 325 290 eurot.

Üldised valitsussektori kulud

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
01 Üldised valitsussektori teenused	**5 820 166**	**6 313 618**	**493 452**
Volikogu	277 537	276 670	-867
sh tööjõukulud	*246 624*	*246 620*	*-4*
sh majandamiskulud	*30 913*	*30 050*	*-863*
Vallavalitsus	5 242 240	5 736 559	494 319
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*17 168*	*14 500*	*-2 668*
sh tööjõukulud	*4 268 572*	*4 706 059*	*437 487*
sh majandamiskulud	*955 000*	*1 014 500*	*59 500*
sh muud kulud	*1 500*	*1 500*	*0*
Kohaliku omavalitsuse üksuse reservfond	260 000	260 000	0
sh muud kulud	*260 000*	*260 000*	*0*
Muud üldised valitsussektori teenused	40 389	40 389	0
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*40 389*	*40 389*	*0*

Volikogu – Volikogu tööjõukulud on 2023. aastal planeeritud 2022. aastaga samale tasemele. 2021. aastal valitud volikogu võttis vastu otsuse, millega määrati kindlaks volikogu esimehe töötasu, volikogu aseesimehe hüvitis, volikogu liikmete erinevad tasud, samuti kogukonna- ja osavallakogude (edaspidi kogud) liikmete tasud alljärgnevalt:

Tasu suurus (eurodes)	
volikogu esimees[2]	4 000
volikogu aseesimees	600
komisjoni esimees	250
fraktsiooni esimees	250
volikogu liige	120
komisjoni liige	25
revisjonikomisjoni liige	35
kogu esimees	120
kogu liige	25

Volikogu majandamiskulud suurenevad elektri- ja soojusenergia hinna tõusuga seonduvalt 7 000 eurot, kasvanud kulud kaetakse sisemise kokkuhoiu arvelt. Seda on võimalik teha eelmisel aastal ühekordselt suurendatud IT-kuludest.

[2] Volikogu esimehe, aseesimehe, komisjoni ja fraktsiooni esimehe, volikogu liikme ja kogu esimehe tasu on kuutasu. Volikogu komisjoni ja kogu liikmele makstakse tasu koosolekul osalemise eest.

Vallavalitsus – Saaremaa Vallavalitsuse kui ametiasutuse koosseisus on 01.11.2022 seisuga 166 tähtajatut ja 7 tähtajalist teenistuskohta. Neist 14 kohta kuulub teenuskeskuste koosseisu. Saaremaa Vallavolikogu muutis 2022. aastal vallavalitsuse struktuuri ja teenistuskohtade koosseisu ühel korral. Tegemist oli struktuuri ja teenistuskohtade koosseisu korrastamisega, millega kohtade arv kokkuvõttes ei suurenenud.

Vallavalitsuse kui ametiasutuse tööjõukuludes on võrreldes 2022. aastaga kavandatud 5% tõus. Viimati tõsteti vallavalitsuse teenistujate palgafondi 2022. aastal samuti 5% ulatuses. Täiendavalt on selle kululiigi alla võrreldes eelmise aastaga tulnud kahe senini projektipõhiliselt rahastatud teenistuskoha kulud: sotsiaaltranspordi ja sotsiaaltöö spetsialist. Vallavalitsuse liikmete töötasu ei suurene.

Majandamiskulusid on võrreldes 2022. aasta eelarvega vähendatud 35 000 euro võrra (siinkohal ei ole arvestatud hoonete majandamiskuludega, mis kasvavad arvestades energiahindade tõusu). Kõik majandamiskulude alaliigid vähenevad või jäävad samale tasemele kahe erandiga. Esiteks suurenevad info- ja PR teenuste kulud. See on vajalik vallalehe Saaremaa Teataja ja piirkondlike lehtede senises mahus väljaandmiseks. Vallalehe väljaandmiseks korraldati hange, mille tulemusena vastav kulu suurenes. Teiseks on plaanitud suurendada IT-kulusid. See on eeskätt vajalik kasvanud tarkvaralitsentside tasude tõusu katteks. Kokkuhoid on saavutatav eeskätt järgmiste kuluartiklite arvel: sidekulud (2021. aastal läbiviidud hanke tulemusena on vastav kulu märkimisväärselt vähenenud), postikulud (seadusemuudatus võimaldab juriidiliste menetlustoimingute raames välja saata oluliselt vähem kirju), trükised ja teavikud (üle on vaadatud eeskätt erialaste väljaannete tellimise vajadus), muud administreerimiskulud (arhiivi korrastustöid tehakse võrreldes kavandatuga väiksemas mahus). Samuti tuleb kokku hoida kingituste, esindus- ja vastuvõtukulude ning bürootarvete arvelt. Võrreldes eelmise aastaga on planeeritud vähem vahendeid lähetustele, koolitustele ja inventarile. Meditsiini- ja hügieenikulude puhul on arvestatud kuludega tööandja kohustusest tagada teenistujate tervisekontroll. Samuti on arvestatud kompensatsiooniga teenistujatele seoses nägemisteravuse vähenemisega 100 euro ulatuses. Tervise edendamise eesmärgil tervise- ja spordikulude hüvitamiseks on kavandatud iga vallavalitsuse teenistuja kohta 60 eurot aastas. Vallavalitsuse muude kulude all on eelarvesse lisatud kulud riigilõivude tasumiseks.

Arvestatud on, et mitmeid maakonnaüleseid üritusi nagu laste ning noorte laulu- ja tantsupidu, erinevad konverentsid, tunnustusüritused ja muud asjakohast on võimalik rahastada riigieelarvest eraldatud maakonna ühiste ülesannete eelarve raames.

Vallavalitsuse hoonete ülalpidamise kulusid on kavandatud suurendada 92 500 euro võrra. Selle põhjuseks on 2022. aastal toimunud elektri- ja soojusenergia hinna tõus. Sõidukite kulude kavandamisel on lähtutud vallavalitsuse teenistujate isikliku sõiduauto kasutamise hüvitise mõningase suurenemisega.

Muude üldiste valitsemiskulude all on eelarves kulud erinevate organisatsioonide liikmemaksudeks. Neist suurimad on Eesti Linnade ja Valdade Liidu liikmemaks (29 442 eurot) ja Saarte Koostöökogu liikmemaks (9 331 eurot).

Avalik kord

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
03 Avalik kord ja julgeolek	**67 500**	**50 500**	**-17 000**
Politsei	5 000	1 000	-4 000
sh antavad toetused tegevuskuludeks	0	1 000	1 000
sh majandamiskulud	5 000	0	-5 000
Päästeteenused	34 500	21 500	-13 000
sh antavad toetused tegevuskuludeks	30 000	14 000	-16 000
sh majandamiskulud	4 500	7 500	3 000
Muu avalik kord	28 000	28 000	0
sh majandamiskulud	28 000	28 000	0

Politsei – tegevusala eelarves on ette nähtud vahendid abipolitseinike toetuseks summas 1 000 eurot. Võrreldes 2022. aasta eelarvega on välja võetud vahendid projekti „Meri ja mina ka!“ kuludeks summas 5 000 eurot.

Päästeteenused – kuludena kajastatakse 2023. aastal Kihelkonna (Vilsandi), Leisi ja Kaarma (Abruka) piirkonna vabatahtlike päästjate komandode majandamiskulud 7 500 eurot ning antav toetus 14 000 eurot, mis võrreldes 2022. aastaga on vähenenud 15 000 eurot ning 1 000 eurot kajastatakse 2023. aasta eelarves abipolitseinikele antava toetusena.

Muu avalik kord – eelarvesse on planeeritud kulutused ulukite ohjamiseks summas 3 000 eurot, eakate autojuhtide koolituseks summas 1 000 eurot, kriisireguleerimiseks 7 000 eurot ning linnaruumi ja ürituste valveteenusteks 17 000 eurot.

Majandus

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
04 Majandus	**3 835 008**	**3 487 790**	**-347 218**
Maakorraldus	4 500	4 500	0
sh majandamiskulud	*4 500*	*4 500*	*0*
Mineraalse toorme kaevandamine	14 000	14 000	0
sh majandamiskulud	*14 000*	*14 000*	*0*
Maanteetransport	496 034	246 034	-250 000
sh majandamiskulud	*496 034*	*246 034*	*-250 000*
Ühistranspordikorraldus	2 028 947	1 986 447	-42 500
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*1 937 806*	*1 935 306*	*-2 500*
sh majandamiskulud	*91 141*	*51 141*	*-40 000*
Veetransport	427 404	430 085	2 681
sh tööjõukulud	*77 823*	*80 504*	*2 681*
sh majandamiskulud	*349 081*	*349 081*	*0*
sh muud kulud	*500*	*500*	*0*
Kaubandus (autokauplused)	24 094	21 684	-2 410
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*21 684*	*21 684*	*0*
sh tööjõukulud	*2 410*	*0*	*-2 410*
Turism	124 320	84 689	-39 631
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*39 170*	*15 410*	*-23 760*
sh tööjõukulud	*13 873*	*10 342*	*-3 531*
sh majandamiskulud	*71 277*	*58 937*	*-12 340*
Üldmajanduslikud arendusprojektid	378 898	361 540	-17 358
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*216 890*	*119 700*	*-97 190*
sh tööjõukulud	*57 626*	*55 254*	*-2 372*
sh majandamiskulud	*104 382*	*186 586*	*82 204*
Muu majandus (sh majanduse haldus)	336 811	338 811	2 000
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*29 200*	*21 200*	*-8 000*
sh majandamiskulud	*305 611*	*315 611*	*10 000*
sh muud kulud	*2 000*	*2 000*	*0*

Maanteetransport – majandamiskulude all kajastuvad teede ja tänavate remondi ja korrashoiu kulud, mis jäävad maksumuselt alla põhivara arvele võtmise piirmäära. 2023. aastaks on kavandatud 246 034 eurot, mis on 250 000 eurot vähem kui 2022. aastal. Vahendid jagunevad piirkonna teede vahel vastavalt tegelikule vajadusele.

Ühistranspordikorraldus – maakonna ühistranspordi kuludesse on kavandatud 2023. aasta eelarves 1 986 447 eurot. Eelarvet on vähendatud 40 000 euro võrra seoses nõudluspõhise transpordi pilootprojekti lõppemisega.

Veetransport – eelarves on arvesse võetud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi toetus 2022. aastaga samas mahus, summa täpsustatakse lisaeelarvega. Kuludes on arvestatud sadamate hoolduse ja süvendamise eelarveliste vahenditega summas 25 000 eurot ning hõljuki ülalpidamiskuludega summas 18 000 eurot. Ülejäänud eelarve vahendid on arvestatud Vilsandi ja Abruka laevaliini tööjõukuludeks ja majandamiskuludeks.

Kaubandus (autokauplused) – eelarvelised vahendid on jäetud samaks võrreldes 2022. aasta eelarvega, antavad toetused on ette nähtud maapiirkondade autokaupluste toetuseks.

Turism – võrreldes 2022. aasta eelarvega on vähenenud ettevõtluse arendamise sihtkohtade arenduse koostööprojekti vahendid seoses projekti lõppemisega 2023. aasta augustis. Projekti rahastab perioodil august 2021 – august 2023 Ettevõtluse Arendamise SA ning Saaremaa Vallavalitsusele on selleks perioodiks ette nähtud toetus kogusummas 100 000 eurot. 2023. aasta eelarves on projektivahendeid kasutamiseks summas 24 610 eurot, millest 15 410 eurot on edasi antavad sihtotstarbelised toetused, 8 000 eurot tööjõukulud ja 1 200 eurot majandamiskulud. Projekti eesmärgiks on Saare ja Hiiu maakondade turismisektori rahvusvahelise konkurentsivõime kasvatamine eristumise ja külastaja vajadustele vastavate turismitoodete ja -teenuste väljaarendamise kaudu (ökoturism, turvalisus, klienditeekonna ning piirkonnaspetsiifiliste toodete arendus). Lisaks saarteülese arendus- ja juhtimise kontseptsiooni koostamine.

Pressi- ja tootetutvustusreiside eelarvet on suurendatud sisemiste vahendite arvelt 5 500 euro võrra, kuna see on osutunud heaks vahendiks Saaremaa tutvustamisel välisriikides. Trükiste eelarvet on vähendatud 7 000 euro võrra, sest 2023. aastal on peamine rõhk digikanalite arendamisel.

Üldmajanduslikud arendusprojektid – eelarvelistes vahendites on alates 2022. aastast kajastatud üldplaneeringu kulutused. 2022. aastal oli see kavandatud summas 30 000 eurot ning 2023. aasta eelarves on kulud vastavalt planeeritud tegevustele summas 20 000 eurot. Saaremaa valla üldplaneeringu koostamine ja sellega kaasnev keskkonnamõju strateegiline hindamine algatati Saaremaa Vallavolikogu 27. septembri 2018. a otsusega nr 96.

Üldplaneeringu koostamiseks on vajalik teostada järgmised uuringud, mis on teostatud või koostamisel:

- keskkonnamõju strateegiline hindamine;
- Saaremaa valla üleujutusalade uuring;
- Saaremaa valla mürakaardi ja müra vähendamise tegevuskava;
- Saaremaa valla miljööväärtuslike alade ja väärtuslike maastike alusuuring;
- alusuuring „Saaremaa külade ehitustingimused“.

Arendusprojektidest sai 2022. aasta septembris rahastusotsuse projekt „Baltic Sea2Land“, mille sisutegevused algavad 2023. aastal ning kestavad kuni 2026. aasta kevadeni. Projekti kogumaht projektiperioodiks on 200 000 eurot, 2022. aasta eelarves on arvestatud tööjõu- ja majandamiskuludega summas 80 000 eurot.

Jätkub projekt „Europe Direct teabekeskus Saaremaal“. Eelarvesse on planeeritud tööjõu- ja majandamiskuludeks 23 940 eurot. Majandamiskuludesse on kavandatud tegevuste läbiviimine vastavalt tegevuskavale, reklaam, inventari soetus, koolitustel ja lähetustel osalemine ning vajadusel lisategevuste toetamine.

Eelarvesse on arvestatud vahendid kohalike omavalitsusüksuste ühiselt täidetavate ülesannete täitmiseks (sh maakondliku arendustegevuse elluviimiseks), mida finantseerib Rahandusministeerium. 2023. aasta eelarves arvestatakse toetusega summas 122 926 eurot ning seda korrigeeritakse pärast riigieelarve vastuvõtmist. Eraldatud toetus on ette nähtud ühise maakonna arendustegevuse, rahvatervise ja siseturvalisuse ning kultuurivaldkonna tegevuste elluviimiseks. Jätkatakse ka maakondlike ürituste ja tegevuste elluviimisega.

Projektitoetusi on eelarves kavandatud 80 000 eurot, mis on 2022. aastaga võrreldes 30 000 euro võrra suuremas mahus. Sellest 60 000 eurot on mittetulundustegevuse projektide oma- ja kaasfinantseerimise toetamiseks ning 20 000 eurot muudeks projektitoetusteks. Nimetatud toetuste eraldamisel lähtutakse Saaremaa Vallavolikogu 29. augusti 2019. a määrusest nr 30 „Mittetulundustegevuse toetamise kord“.

Külaelu arendamise toetust ning küla- ja alevikuraha 2023. aasta eelarvesse planeeritud ei ole, 2022. aasta eelarves oli selleks ette nähtud 100 000 eurot.

Eelarvesse on kavandatud tegevustoetus SA-le Saare Arenduskeskus summas 34 500 eurot, millest 32 900 eurot on PATEE-projekti (Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse

edendamiseks) omafinantseeringu katmiseks ja 1 600 eurot nõukogu liikmete tasudeks. 2023. aastal on peatunud tudengistipendiumite maksmine summas 9 000 eurot, mida 2022. aastal aitas korraldada SA Saare Arenduskeskus.

Muu majandus (sh majanduse haldus) – eelarvesse on kavandatud remondifond 2022. aastaga samas mahus 175 000 eurot, kindlustuseks on ette nähtud vahendid summas 29 000 eurot. Tegevusalal kajastatakse valla omandis olevate tasuta kasutamiseks antud hoonete majandamiskulusid. 2023 aasta eelarvest on välja võetud 2022. aastal lõpetatud toetuslepingud summas 5 000 eurot Soela sadamale ja 3 000 eurot Kungla sadamale. 2023. aasta eelarves on vähendatud majandamiskulusid summas 20 000 eurot.

Keskkonnakaitse

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
05 Keskkonnakaitse	**2 477 079**	**2 547 602**	**70 523**
Jäätmekäitlus	146 200	121 200	-25 000
sh majandamiskulud	*146 200*	*121 200*	*-25 000*
Avalike alade puhastus	2 302 879	2 402 402	99 523
sh tööjõukulud	*1 217 732*	*1 282 311*	*64 579*
sh majandamiskulud	*1 080 647*	*1 115 591*	*34 944*
sh muud kulud	*4 500*	*4 500*	*0*
Haljastus	28 000	24 000	-4 000
sh majandamiskulud	*28 000*	*24 000*	*-4 000*

Jäätmekäitlus – eelarvesse on planeeritud kulutused uurimis- ja arendustöödeks, Geodata programmi kuludeks, jäätmete liigiti kogumise platside valvekaamerate ülalpidamiseks, väikeses mahus täiendavate prügikonteinerite soetamiseks ja olemasolevate osaliseks väljavahetamiseks, prügiveo kuludeks ja ohtlike jäätmete kampaania korraldamiseks. 2022. aastal esitati Keskkonnainvesteeringute Keskuse SA Keskkonnaprogrammi ringmajanduse programmi toetuse taotlus „Ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine Saaremaa ja Muhu vallas 2023“. Projektis ettenähtud omaosaluse kulud summas 5 500 eurot on kavandatud 2023. aasta jäätmekäitluse valdkondlikus alaeelarves. Projekti tulu võetakse 2023. aasta eelarvesse positiivse rahastusotsuse saamisel lisaeelarvega.

2022. aasta lõpus viiakse läbi korraldatud jäätmeveo hange perioodiks märts 2023 - 2026, mille prognoositav kallinemine on vähemalt 10% seoses asjaoluga, et jäätmejaama vastuvõtuhind on

alates 2023. aasta veebruarist 10% võrra kõrgem. Tegeliku kallinemise osas saab järeldusi teha pärast korraldatud jäätmeveo hanke läbiviimist. Jäätmekäitluse 2023. aasta eelarvet on võrreldes 2022. aasta eelarvega vähendatud 25 000 euro võrra.

Avalike alade puhastus – eelarves on arvestatud lume koristuskulude reserviga summas 250 000 eurot ning hallatavate asutuste Saaremaa Haldus ja Kuressaare Linnamajandus eelarveliste kuludega.

Haljastus – eelarves on saldab kulutusi Roomassaare karjamaa hoolduseks ja looduskaitsekulutusteks summas 5 000 eurot, mis võrreldes 2022. aasta eelarvega on vähenenud 5 000 euro võrra. Lisaks kajastub alaeelarves valla territooriumi haljastamiseks 19 000 eurot, mis võrreldes 2022. aastaga on suurendatud 1 000 euro võrra.

Elamu- ja kommunaalmajandus

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	**412 000**	**446 000**	**34 000**
Elamumajanduse arendamine	75 000	40 000	-35 000
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*25 000*	*0*	*-25 000*
sh majandamiskulud	*50 000*	*40 000*	*-10 000*
Kommunaalmajanduse arendamine	*4 000*	*4 000*	*0*
sh majandamiskulud	*4 000*	*4 000*	*0*
Tänavavalgustus	*253 000*	*328 000*	*75 000*
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*47 000*	*47 000*	*0*
sh majandamiskulud	*206 000*	*281 000*	*75 000*
Muu kommunaalmajanduse tegevus	*80 000*	*74 000*	*-6 000*
sh majandamiskulud	*80 000*	*74 000*	*-6 000*

Elamumajanduse arendamine – 2023. aastal ei ole enam eelarvesse planeeritud kortermajade hoovialade korrastamise toetust summas 25 000 eurot. Valla omandis olevate eluruumide korrashoiu kulusid on 2023. aastal vähendatud 10 000 euro võrra 40 000 euroni.

Tänavavalgustus – tegevusalal kajastatakse valla teede, tänavate ja muude avalike alade valgustuskulusid. Seoses elektrienergia hinna tõusuga on eelarvet suurendatud 75 000 euro võrra 328 000 euroni.

Muu kommunaalmajanduse tegevus – tegevusalal kajastatakse hulkuvate loomade hoiukulud summas 55 000 eurot. 2023. aasta eelarves on valla avaliku ruumi dekoreerimise kulud summas 19 000 eurot, mida on vähendatud varasema aastaga võrreldes 6 000 euro võrra.

Tervishoid

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
07 Tervishoid	**25 000**	**25 000**	**0**
Muu tervishoid	25 000	25 000	0
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*25 000*	*25 000*	*0*

Muu tervishoid – tegevusalale on kavandatud Saaremaa Vallavolikogu 21. oktoobri 2020. a määruse nr 34 „Saaremaa valla eri- ja perearstiteenuse toetuse maksmise kord“ alusel vahendid Saaremaal perearstina või Kuressaare Haiglas eriarstina tööd alustava arsti ühekordseks toetuseks summas 25 000 eurot.

Vaba aeg ja kultuur

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon	**4 912 435**	**5 318 201**	**405 766**
Sporditegevus	1 212 465	1 363 631	151 166
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*167 300*	*145 800*	*-21 500*
sh tööjõukulud	*677 742*	*782 725*	*104 983*
sh majandamiskulud	*367 423*	*455 106*	*87 683*
Noorsootöö ja noortekeskused	511 070	606 004	94 934
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*152 735*	*175 605*	*22 870*
sh tööjõukulud	*257 897*	*320 547*	*62 650*
sh majandamiskulud	*100 438*	*109 852*	*9 414*
Vaba aja tegevused	316 645	243 882	-72 763
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*185 305*	*116 805*	*-68 500*
sh majandamiskulud	*131 340*	*147 077*	*15 737*
Raamatukogud	1 026 516	1 133 695	107 179
sh tööjõukulud	*643 048*	*725 641*	*82 593*
sh majandamiskulud	*383 468*	*408 054*	*24 586*
Rahvakultuur	1 402 136	1 607 593	205 457
sh tööjõukulud	*770 231*	*873 629*	*103 398*
sh majandamiskulud	*631 905*	*733 964*	*102 059*
Teatrid	181 896	181 896	0
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*181 896*	*181 896*	*0*
Muu vaba aeg, kultuur, religioon, sh haldus	261 707	141 500	-120 207
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*10 000*	*5 000*	*-5 000*
sh tööjõukulud	*132 307*	*0*	*-132 307*
sh majandamiskulud	*119 400*	*136 500*	*17 100*

Sporditegevus – valdkondlikke tegevustoetusi on eelarvesse planeeritud 125 800 eurot, mida on varasema aastaga võrreldes vähendatud 41 500 euro võrra, sealhulgas projektitoetuseid summas 35 000 eurot ja tegevustoetuseid summas 6 500 eurot. Sporditegevuse suurim tegevustoetus on ette nähtud 2023. aastal Saaremaa Ralli korraldamiskuludeks summas 50 000 eurot. Seoses planeeritava piirkondliku sporditöö ümberkorraldamisega ei ole enam tegevusalale planeeritud piirkondlike spordijuhtide ametikohti ning kulud on kajastatud vaid majandamiskuludes summas 30 000 eurot. Tegevusalal kajastuvad hallatavate asutuste majandamiskulud, mille kasv on seotud elektri- ja soojusenergia hinnatõusuga. Tööjõukulude kasvu mõjutab peamiselt treenerite töötasude tõus, mis on seotud üldhariduskooli õpetaja palga alammääraga.

Noorsootöö ja noortekeskused – valdkondlikus eelarves on arvestatud vahendid noortevolikogu ürituste läbiviimiseks 1 000 eurot, Leisi Noored MTÜ tegevustoetus 4 200 eurot, erasektori huvihariduse toetus summas 80 000 ning huvihariduse toetusest antav sihtfinantseerimine 91 149 eurot. Võrreldes 2022. aastaga on eelarvest välja võetud vahendid huvihariduskonverentsi korraldamiseks summas 2 500 eurot.

Vaba aja tegevused – eelarvesse on kavandatud ürituste korraldamiseks 42 537 eurot. Saaremaa vallavalitsuse hallatavate kultuuri- ja spordiasutuste eelarvetesse ei ole kavandatud remondikulusid igale asutusele eraldi, vaid need on võetud eelarvesse kogusummas 100 000 eurot. Kultuurivaldkonna preemiateks on planeeritud 1 938 eurot. Kultuurivaldkonna preemiatena on ette nähtud vapilaev Admiral Cowani „Noore meremehe“ preemia ja Eerik Haameri nimeline kunstiauhind. Tegevustoetusteks on planeeritud 94 867 eurot. Kultuurivaldkonna suurim tegevustoetus on kavandatud SA-le Eesti Kontsert Saaremaa ooperipäevade elluviimiseks summas 50 000 eurot. Eelarvesse ei ole enam planeeritud projektitoetusteks 40 000 eurot.

Raamatukogud – kajastatakse hallatava asutuse Saare Maakonna Keskraamatukogu tööjõu- ja majandamiskulusid.

Rahvakultuur – kajastatakse hallatavate asutuste Saaremaa valla rahvamajade ja kultuurimajade tööjõu- ja majandamiskulusid. 2023. aastal kavandatakse rahvamajad viia ühise juhtimise alla ning moodustada uus hallatav asutus Saaremaa Kultuur.

Teatrid – tegevusalal on 2023. aasta eelarvesse kavandatud Kuressaare Teater SA tegevustoetus ja nõukogu liikmete tasu 2022. aastaga samas mahus kokku 181 896 eurot.

Muu vaba aeg, kultuur, religioon, sh haldus – tegevusalal kajastub kultuuri ja spordivaldkonna 2023. aasta elektri- ja soojusenergia kulude reserv. Jaotuskava hallatavate asutuste vahel täpsustatakse 2023. aasta jooksul. 2022. aastal kajastus tegevusalal palgafondi tõusude jaotamata osa, mis 2023. aastal on kajastatud detailsetel tegevusaladel.

Haridus

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
09 Haridus	**25 470 386**	**30 958 239**	**5 487 853**
Alusharidus (lasteaiad)	7 142 897	8 660 828	1 517 931
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*370 166*	*615 119*	*244 953*
sh tööjõukulud	*5 629 326*	*6 860 152*	*1 230 826*
sh majandamiskulud	*1 143 405*	*1 185 557*	*42 152*
Põhi- ja üldkeskharidus	13 135 714	16 396 949	3 261 235
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*52 114*	*62 934*	*10 820*
sh tööjõukulud	*10 980 445*	*13 967 582*	*2 987 137*
sh majandamiskulud	*2 103 155*	*2 366 433*	*263 278*
Üldkeskhariduse õpetajate tööjõukulud	330 840	454 660	123 820
sh tööjõukulud	*330 840*	*454 660*	*123 820*
Noorte huviharidus ja huvitegevus	898 884	1 209 673	310 789
sh antavad toetused tegevuskuludeks	725	35 764	35 039
sh tööjõukulud	*771 747*	*1 040 726*	*268 979*
sh majandamiskulud	*126 412*	*133 183*	*6 771*
Koolitransport	498 164	508 083	9 919
sh tööjõukulud	*104 130*	*114 049*	*9 919*
sh majandamiskulud	*394 034*	*394 034*	*0*
Koolitoit	1 333 831	1 548 826	214 995
sh tööjõukulud	*616 364*	*681 097*	*64 733*
sh majandamiskulud	717 467	867 729	150 262
Öömaja	74 324	85 002	10 678
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*20 000*	*20 000*	*0*
sh tööjõukulud	*34 103*	*40 461*	*6 358*
sh majandamiskulud	*20 221*	*24 541*	*4 320*
Hariduse abiteenused	984 847	1 335 886	351 039
sh tööjõukulud	*902 347*	*1 270 190*	*367 843*
sh majandamiskulud	*82 500*	*65 696*	*-16 804*
Muu haridus, sh hariduse haldus	1 070 885	758 332	-312 553
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*68 613*	*53 582*	*-15 031*
sh tööjõukulud	*489 772*	*93 500*	*-396 272*
sh majandamiskulud	*512 500*	*611 250*	*98 750*

Alusharidus – 2023. aasta eelarve koostamisel on muudetud asutuste palgaarvestuses aluspõhimõtteid. Aluseks on ühtlustatud koosseisu mudel, mis võtab arvesse asutuse suuruse ja ülesannete eripära, et tagada asutuste võrdne eelarvestus. Lähtuvalt asutuse suurusest on arvestatud töötasu ametikoha gruppide põhiselt. Õpetajatele on arvestatud palgatõusuks 23,9% lähtudes Vabariigi Valitsuse poolt 2023. aastaks planeeritud õpetajate töötasu alammäära tõusust 1 749 euroni. Lasteaiaõpetaja töötasu alammäär on 90% ning magistrikraadiga lasteaiaõpetajal 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast. Assistentidele on palgatõusuks arvestatud 10%, teistele ametikohtadele 5% ning töötasu alammääraks 2023. aastaks kinnitatud 725 eurot.

Lasteaedade majandamiskulude eelarve koostamisel on jätkatud 2021. aastal kasutusele võetud majandusmudeli loogikat, kus asutuste majanduskulude eelarve koosneb kahest eraldi osast. Esimese osa moodustavad kulupõhiselt arvestatud hoonete ja kinnistutega seotud kulud: vee, kanalisatsiooni, elektri- ja soojusenergia kulud ning erinevate tehnosüsteemide hooldusleping. Teise osa haridusasutuste majandamiskuludest moodustab baas- ja pearaha alusel arvestatud summa, mille jaotuse üle otsustab asutuse juht. Majandamiskulude kokkuhoiu tagamiseks vähendati asutuste baas- ja pearaha alusel kujunenud lõppsummat 3% võrra, et tagada vahendid palgatõusudeks.

Lasteaialaste toiduraha katteks on planeeritud vahendid summas 15 600 eurot, et tagada eralasteaedade ja -lastehoidudele iga lapse toidupäeva maksumusest hüvitis 0,8 eurot. Hallatavates lasteaedades on toiduraha hüvitis samas määras, kuid kajastub põhitegevuse tulude vähenemisena summas 177 537 eurot.

Eralasteaedade ja -hoidude kaasfinantseerimiseks (toetuseks) on ette nähtud 615 119 eurot vastavalt Saaremaa Vallavolikogu 25. veebruari 2022. a määrusele nr 6 „Eralasteaia ja eralapsehoiu rahastamise tingimused ja kord“, lisaks on lasteaiakohtade tagamiseks planeeritud eralastehoiukohtade arvu kasv 10 lapse võrra.

Põhi- ja üldkeskharidus – sarnaselt alusharidusele on 2023. aasta eelarve koostamisel muudetud asutuste palgaarvestuses aluspõhimõtteid. Õpetajate ametikohtade arvestuses on senise kolmeastmelise klassimudeli asemel lähtutud ühtsest klassipõhisest arvestusest, millele lisandub õpilaspõhine komponent. Väikese õpilaste arvuga koolide puhul on jätkuvalt arvestatud õppetöö korraldamisega liitklassides. Õpetajatele on arvestatud palgatõusuks 23,9% lähtudes Vabariigi Valitsuse poolt 2023. aastaks planeeritud õpetajate töötasu alammäära tõusust 1 749 euroni. Teistele ametikohtadele on palgatõusuks arvestatud kuni 5%. Eelarvet on vähendatud võrreldes

2022. aastaga 45 000 eurot seoses Kahtla Lasteaed-Põhikooli planeeritava ümberkujundamisega. Koolide majandamiskulude eelarve koostatakse lasteaedade eelarvetega samadel põhimõtetel. Erakooli kaasfinantseerimiseks on ette nähtud 61 934 eurot vastavalt Saaremaa Vallavolikogu 20. novembri 2020. a määrusele nr 40 „Eraüldhariduskoolidele tegevuskulutoetuse andmise tingimused ja kord“. Toetuse kasv on tingitud lisandunud klassi õpilaste arvu kasvust. Lisaks on ette nähtud vahendid ujumise algõpetuseks.

Üldkeskhariduse õpetajate tööjõukulud – eelarvesse on võetud gümnaasiumiõpetajate töötasud sarnaselt põhi- ja üldkeskhariduse õpetajate töötasude arvestusega.

Noorte huviharidus ja huvitegevus – tegevusalal kajastuvad muusika- ja kunstikoolide tööjõu- ning majandamiskulud. Kuna huvikoolide õpetajate töötasu on seotud üldhariduskoolide õpetajate töötasu alammääraga, on arvestatud huvikooli õpetajate töötasu kasvuga. Eelarvesse on kavandatud toetus summas 35 000 eurot peredele huvihariduse ja huvitegevusega seotud transpordikulude hüvitamiseks Saaremaa Vallavolikogu 21. oktoobri 2020. a määruse nr 35 “Huvihariduses ja huvitegevuses osalemise transpordikulude hüvitamise kord” alusel.

Koolitransport – tegevusalal kajastub bussijuhtide töötasu tõus vastavalt Transpordi Ametiühingu ja Autoettevõtete Liidu poolt kokku lepitud sektoriülesele üldtöökokkuleppele. Bussijuhtide miinimum töötasu on alates 2023. aasta algusest 1 250 eurot.

Koolitoit – tööjõukulud on planeeritud sarnaselt alus- ja põhiharidusele ühtsetel põhimõtetel. Toiduainete kuludes on arvestatud riigieelarvelise toetusega 1 euro õpilase kohta koolipäevaks, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti koolipiima ja -puuvilja toetusega ning asutuste poolt teenitava omatuluga.

Öömaja – eelarves kajastuvad Orissaare Gümnaasiumi hosteli tööjõu- ja majandamiskulud ning peredele makstav majutustoetus 20 000 eurot.

Hariduse abiteenused – Saaremaa Toetava Hariduse Keskuse haridustugiteenuste osakonna tugispetsialistidele on arvestatud palgatõusuks 23,9% lähtudes Vabariigi Valitsuse poolt 2023. aastaks planeeritud õpetajate töötasu alammäära tõusust 1 749 euroni ning teistele ametikohtadele kuni 5%. Asutuse koosseisu on ette nähtud kaks täiendavat tugispetsialisti ametikohta. Majandamiskulud on vähenenud seoses sellega, et asutus toodi 2022. aasta suvel kahelt rendipinnalt valla omandis olevasse majja.

Muu haridus, sh hariduse haldus – haridusprojektide toetamiseks 2023. aastal vahendeid planeeritud ei ole, võrreldes 2022. aasta eelarvega on vähenemine 16 000 eurot. Tallinna Tehnikaülikooli Kuressaare Kolledži laevaehituse ja meretehnika ning meremajanduse suunalise õppe-, teadus- ja arendustöö toetamise aluseks on Saaremaa Vallavolikogu 30. septembri 2021. a otsus 1-3/55 „Nõusoleku andmine rahalise kohustuse võtmiseks“, millega pikendati sõlmitud toetuslepingut kuni 2025. aasta lõpuni. Selle alusel on eelarvesse jätkuvalt planeeritud toetussumma 50 000 eurot.

Lasteaia- ja koolilaste toetamiseks mõeldud tugiisikute töö korraldamine planeeritakse pärast Sotsiaalkindlustusameti rahastuse lõppemist ümber korraldada ning tuua sotsiaalvaldkonna alt hariduse valdkonna alla, tugiisikute tööjõukuludeks on planeeritud valla eelarvest 88 000 eurot.

Haridusasutuste eelarvetest on välja võetud IT liisingutega seotud kulud summas 85 000 eurot, mis edaspidi korraldatakse tsentraalselt ning kajastatakse haridusasutuste vahel jaotamata eelarves. Haridusasutuste remondifondiks on kavandatud 230 000 eurot, mis on samas suurusjärgus 2022. aastaga. Eelarvet on vähendatud võrreldes 2022. aastaga majandamiskulude arvelt summas 10 000 eurot.

Sotsiaalne kaitse

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
10 Sotsiaalne kaitse	**4 779 655**	**5 205 236**	**425 581**
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	553 558	742 302	188 744
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*115 180*	*114 000*	*-1 180*
sh tööjõukulud	*19 618*	*0*	*-19 618*
sh majandamiskulud	*418 760*	*628 302*	*209 542*
Eakate sotsiaalhoolekandeasutused	2 526 115	2 876 613	350 498
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*0*	*165*	
sh tööjõukulud	*1 534 868*	*1 698 053*	*163 185*
sh majandamiskulud	*991 247*	*1 178 395*	*187 148*
Muu eakate sotsiaalne kaitse	25 000	31 000	6 000
sh majandamiskulud	*25 000*	*31 000*	*6 000*
Asendus- ja järelhooldus	672 106	666 062	-6 044
sh antavad toetused tegevuskuludeks	2 400	2 400	0
sh tööjõukulud	*575 994*	*533 514*	*-42 480*
sh majandamiskulud	*93 712*	*130 148*	*36 436*
Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	705 417	650 888	-54 529
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*472 485*	*481 398*	*8 913*
sh tööjõukulud	*16 720*	*8 533*	*-8 187*
sh majandamiskulud	216 212	160 957	-55 255
Töötute sotsiaalne kaitse	5 000	5 000	0
sh majandamiskulud	5 000	5 000	0
Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele	10 000	5 000	-5 000
sh majandamiskulud	*10 000*	*5 000*	*-5 000*
Riiklik toimetulekutoetus	241 667	216 371	-25 296
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*241 667*	*216 371*	*-25 296*
Muu sotsiaalne kaitse	40 792	12 000	-28 792
sh antavad toetused tegevuskuludeks	*25 792*	*1 000*	*-24 792*
sh majandamiskulud	*15 000*	*11 000*	*-4 000*

Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse – eelarves on majandamiskulusid kavandatud 628 302 eurot pakutavate teenuste tarbeks. Tegevusalal kajastub ka sotsiaaltransporditeenus summas 512 400 eurot. Puuetega inimeste, sh puudega isiku hooldaja toetusteks on planeeritud kokku 40 000 eurot ja sotsiaalmaksuks 38 000 eurot. Eelarves on ette nähtud 65 000 eurot erivajadusega isikutele eluasemete kohandamiseks. Tegevusalal kajastuvad tegevustoetused Saaremaa Puuetega Inimeste Kojale, Randvere TÕK-ile ja Invaühingule kogusummas 36 000 eurot.

Eakate sotsiaalhoolekande asutused – eelarves on planeeritud väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse kohatasude maksumuse hüvitamiseks 380 000 eurot. Tegevusalal kajastuva Kihelkonna Hooldekodu, Pärsama Hooldekodu ja Kuressaare Hoolekande tööjõu- ja majandamiskulud. Kihelkonna Hooldekodu eelarvesse lisanduvad Mustjala Päevakeskus-Pansionaadi eelarvelised kulud summas 43 805 eurot. Suurenevad kulud Kihelkonna ja Pärsama hooldekodus kaetakse kohatasu tõusuga.

Muu eakate sotsiaalne kaitse – eelarvesse on kavandatud 31 000 eurot, sh eakatele osutatavate teenustega seotud kulud, meditsiini- ja hügieenikulud. Kasv 6 000 eurot on tingitud kütusehinna tõusust.

Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse – eelarves on kavandatud 650 888 eurot erinevateks sotsiaalteenusteks ja -toetusteks. Teenuste eelarves kavandatakse järgmised toetavad teenused: asenduskoduteenus, laste hoolekande programmid, nõustamisteenus, vältimatu sotsiaalabi ning toidupangateenus. Eelarve vähenemine on tingitud tugiisikuteenuse ja isikliku abistaja teenuse üle viimisest Saaremaa Toetava Hariduse Keskuse sotsiaalteenuste osakonna ja Kuressaare Hoolekande eelarvetesse. Eelarves on kavandatud sünnitoetus summas 128 000 eurot (400 eurot lapse kohta), ranitsatoetus 58 000 eurot (200 eurot lapse kohta), hoolduspere toetus 35 000 eurot, erakorraline toetus 30 000 eurot ja sissetulekust sõltuv toetus 125 000 eurot. Matusetoetuseks on arvestatud riigieelarve vahendite toel 105 398 eurot.

Töötute sotsiaalne kaitse – eelarves on kavandatud riigieelarve vahendite toel 5 000 eurot iseseisvat toimetulekut soodustavate sotsiaalteenuste korraldamiseks.

Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele – eelarves on kavandatud 5 000 eurot sotsiaalkorterite majandamiskuludeks. Kulud vähenevad 5 000 eurot kulude kokkuhoiu tõttu.

Riiklik toimetulekutoetus – summa on eelarves kavandatud riigieelarve vahendite toel 216 371 eurot. Summa kajastab 2022. aasta esialgset riigieelarvelist eraldist. Alates 1. juunist 2022. aastal tõusis toimetuleku piir ning seetõttu suureneb eraldis kohaliku omavalitsuse üksusele ning summat korrigeeritakse lisaeelarvega.

Muu sotsiaalne kaitse – eelarves on kavandatud elektriautode kulud, mida on 2022. aastaga võrreldes vähendatud 5 000 eurot. Tegevustoetuseid on vähendatud 25 000 euro võrra, sh 9 000 eurot õdede õppe toetus ja 16 000 eurot projektitoetuseid. Saaremaa Lasterikaste Perede Ühendusele on planeeritud tegevustoetuseks 1 000 eurot.

INVESTEERIMISTEGEVUS

Saaremaa valla 2023. aasta investeerimistegevuse tulud

Põhivara müügitulu – on eelarves kavandatud 200 000 eurot. 2022. aastal oli eelarvesse planeeritud põhivara müügituluks 100 000 eurot enam ehk 300 000 eurot.

Põhivara soetuseks saadav toetus – eelarvesse on kavandatud Rahandusministeeriumi toetus hajaasustuse programmiks 200 000 eurot, Kultuuriministeeriumi toetus Kuressaare multifunktsionaalse jalgpallihalli rajamiseks 2 400 000 eurot ja SA Innove toetus Hariduse tänava kooli renoveerimiseks 2 700 000 eurot.

Finantstuludena – on kavandatud 2023. aasta eelarvesse 500 eurot intressitulu valla arvelduskontodelt.

Saaremaa valla 2023. aasta investeerimistegevuse kulud

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
INVESTEERIMISTEGEVUSE KULUD KOKKU	**17 660 659**	**14 538 045**	**-3 122 614**
Põhivara soetus	16 216 808	12 920 500	-3 296 308
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	850 522	610 000	-240 522
Osaluste soetus	343 000	410 000	67 000
Finantskulud	250 329	597 545	347 216

INVESTEERIMISTEGEVUSE KULUD		**14 538 045**
Põhivara soetus	PVS	12 920 500
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	ASF	610 000
Osaluste soetus	OS	410 000
Finantskulud		597 545

01 ÜLDISED VALITSUSSEKTORI TEENUSED		
Valitsussektori võla teenindamine		**585 700**
Investeerimislaenude intressid		585 700
04 MAJANDUS		1 890 000
Tänavate rekonstrueerimine, ehitus		**1 530 000**
Valla teed ja tänavad (Kuressaare)	PVS	297 426
Valla teed ja tänavad (Kaarma)	PVS	167 350
Valla teed ja tänavad (Lümanda)	PVS	48 956
Valla teed ja tänavad (Kärla)	PVS	90 086
Valla teed ja tänavad (Leisi)	PVS	185 687
Valla teed ja tänavad (Valjala)	PVS	91 220
Valla teed ja tänavad (Salme)	PVS	75 553
Valla teed ja tänavad (Kihelkonna)	PVS	101 400
Valla teed ja tänavad (Orissaare)	PVS	73 242
Valla teed ja tänavad (Pöide)	PVS	57 281
Valla teed ja tänavad (Mustjala)	PVS	59 678
Valla teed ja tänavad (Laimjala)	PVS	56 333
Valla teed ja tänavad (Pihtla)	PVS	57 398
Valla teed ja tänavad (Torgu)	PVS	33 390
Valla teed ja tänavad (Saaremaa jagamata)	PVS	100 000
Valla teed ja tänavad (Kihelkonna-Vilsandi)	ASF	5 000
Erateede korrastamise toetamine	ASF	30 000

Muu majandus		**360 000**
OÜ Digisaar osakapitali suurendamine	OS	60 000
Planeeringud ja projektid	PVS	100 000
Projektide omaosalused	PVS	200 000
05 KESKKONNAKAITSE		171 845
Avalike alade puhastus	**PVS**	**121 845**
Saaremaa Halduse traktori soetamine Lümanda piirkonda		110 000
Kuressaare Linnamajandus, kapitalirendi intress		8 769
Saaremaa Haldus, kapitalirendi intress		3 076
Heitveekäitlus	**OS**	**50 000**
AS Kuressaare Veevärk, aktsiakapitali suurendamine		50 000
06 ELAMU- JA KOMMUNAALMAJANDUS		370 000
Veevarustus		**300 000**
AS Kuressaare Veevärk, aktsiakapitali suurendamine (teekatete taastamine)	OS	300 000
Hajaasustuse programmi toetamine	**ASF**	**400 000**
Maapiirkondade perede elutingimuste parandamise toetamine	ASF	20 000
Muu elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus		**70 000**
Lemmikloomade turvakodu katuse rekonstrueerimine	PVS	70 000
08 VABA AEG JA KULTUUR		5 340 000
Sport		**5 160 000**
Kuressaare multifunktsionaalse jalgpallihalli rajamine	PVS	5 135 000
Kuressaare Tuulte Roosi korvpalliväljaku rajamine	PVS	25 000
Puhkepargid ja -baasid		25 000
Laste mänguväljakute remontimine	PVS	25 000
Muinsuskaitse		**75 000**
Saaremaa Muuseum SA omaosalus PKT meetmes osalemiseks	ASF	75 000
Religiooni- ja muud ühiskonnateenused		**80 000**
Saaremaa vanimate sakraalehitiste remondi toetamine	ASF	80 000
09 HARIDUS		
Alusharidus		**160 000**
Lümanda Lasteaia laiendamine	PVS	160 000
Üldhariduskoolid		**5 585 000**
Kuressaare Hariduse Kooli rekonstrueerimine ja mööbli soetamine	PVS	5 085 000
Kuressaare Vanalinna Kooli hoone ja staadioni rekonstrueerimine	PVS	500 000
Koolitoit		**15 500**
Kärla Spordihalli söökla keedukatla soetamine	PVS	15 500

Tänavate rekonstrueerimine, ehitus

Valla teede ja tänavate investeerimistegevuseks on kavandatud 2023. aastal 1 500 000 eurot, millest 1 400 000 eurot jagatakse piirkondade vahel vastavalt avalike teede ja tänavate pikkusele ja reserv 100 000 eurot jäetakse piirkondade vahel jagamata. Piirkonna osakaalu (%) määramisel lähtutakse riigipoolse rahastuse põhimõttest, et tänavate pikkused arvestatakse võrreldes teedega viiekordselt. Sellisel põhimõttel on Saaremaa valla teede investeeringute raha jagatud alates 2019. aastast. Reserv 100 000 eurot katab vallaüleseid objekte, mida ei rahastata piirkonna teede vahendite arvelt (näiteks ralliteede remont, suuremate turismiobjektide juurdepääsud jms). Eraldi real on Vilsandi avalike teede teehoiu kulu 5 000 eurot, mis arvestatakse Kihelkonna piirkonna rahade arvelt.

Võttes aluseks teeregistri 07.10.2022 andmed, jaotuvad teede investeeringute vahendid piirkondade vahel alljärgnevalt:

	Tee *(m)*	**Tänav** *(m)*	**Kaalutud pikkus** *(m)*	**Osakaal,** *%*	**Teede investeering,** *eurodes*
Kaarma	136 292	15 396	213 272	11,95	167 350
Kihelkonna	112 442	4 631	135 597	7,60	106 400
Kuressaare	1 808	75 447	379 043	21,24	297 426
Kärla	68 327	9 296	114 807	6,43	90 086
Laimjala	71 791	0	71 791	4,02	56 333
Leisi	190 376	9 253	236 641	13,26	185 687
Lümanda	62 390	0	62 390	3,50	48 956
Mustjala	76 054	0	76 054	4,26	59 678
Orissaare	46 030	9 462	93 340	5,23	73 242
Pihtla	73 148	0	73 148	4,10	57 398
Pöide	73 000	0	73 000	4,09	57 281
Salme	81 311	2 995	96 286	5,40	75 553
Torgu	42 553	0	42 553	2,39	33 390
Valjala	84 326	6 385	116 251	6,52	91 220
KOKKU	**1 119 848**	**132 865**	**1 784 173**	**100,00**	**1 400 000**

Teede rahade jaotus täpsustatakse piirkondade vahel lisaeelarvega, kui on uuendatud teeregister 31.12.2022. a seisuga.

Erateede remondi toetuseks on kavandatud vahendeid summas 30 000 eurot. Vastav meede on töös olnud 2 aastat. 2022. aasta eelarves oli selleks kavandatud 50 000 eurot, millest kulus ca 42 000 eurot. Erateede remondi toetamise aluseks on Saaremaa Vallavolikogu 28. mai 2020. a määrus nr 17 „Toetuse andmise kord maapiirkondades asuvate juurdepääsuteede remonditööde teostamiseks“.

Muu majandus

Digisaar OÜ osakapitali suurendamiseks on eelarves kavandatud 60 000 eurot. Täiendavad vahendid kavandatakse osaühingu jooksvateks kuludeks, sealhulgas tööjõukuludeks ja bürookuludeks. Osaühing Digisaar on Saare maakonna omavalitsuste ühisettevõte, mille eesmärgiks on luua saarele kaasaegne IT-taristu, mis annab võimaluse paremateks elu- ja töötingimusteks. Infoühiskonnas on kvaliteetne ja kiire internetiühendus maapiirkondade konkurentsivõime ja hea elukeskkonna säilitamise oluline eeldus.

Ehitusalaste projektide, planeeringute ja uuringute läbiviimiseks oli aastate 2023–2026 eelarvestrateegias kavandatud 150 000 eurot aastas. Tulenevalt vajadusest vähendada investeeringute mahtu on seda käesolevas eelarveprojektis vähendatud 100 000 euroni.

Investeeringu projektide omaosaluse katteks nähti esmakordselt ette vahendid 200 000 euro ulatuses Saaremaa valla 2022. aasta eelarves. Toetust saab kasutada projektivoorudes, kus valla omaosaluse protsent on kuni 50% (kaasaarvatud). Samal määral on ette nähtud vahendeid ka järgmiseks aastaks. 2022. aastal on kaetud valla omaosalus näiteks Kuressaare suursilla, Abruka laaduri, Põduste kallasraja, Aderkasi kabeli ning Tõlluste kivisilla projektide puhul.

Avalike alade puhastus

Saaremaa Haldusele Lümanda piirkonda kapitalirendi tingimustel traktori soetamiseks on ette nähtud vahendid 110 000 eurot. Tegemist on 15 aastat vana tehnika asendamisega, mille remondikulud on väga suured. Hallatavate asutuste Saaremaa Haldus ja Kuressaare Linnamajandus tehnikapark vajab pidevat uuendamist.

Heitveekäitlus

AS-le Kuressaare Veevärk eraldatakse 2023. aastal 50 000 eurot läbi aktsiakapitali suurendamise heitveekäitlussüsteemide parendamiseks.

Veevarustus

Kuna 2023. aastal on plaanis mitmed veevärgi parendused, peamiselt Kuressaares, siis on **AS-le Kuressaare Veevärk** ette nähtud vahendid (300 000 eurot) **teekatete taastamiseks.**

Hajaasustuse programmi toetamist jätkab vald senise tava kohaselt. 2023. aastal on valla toetuse määr võrdne riigipoolse osaga, moodustades 200 000 eurot. Hajaasustuse programmi toetus on kokku 400 000 eurot.

Maapiirkondade perede elutingimuste parandamise toetusmeetmele on vallaeelarves ette nähtud 20 000 eurot, mis on 30 000 euro võrra vähem kui eelmisel aastal. 2022. aastal kasutati selle meetme tarvis 10 715 eurot. Selle rakendamise aluseks on Saaremaa Vallavolikogu 30. aprill 2020. a määrus nr 12 „Toetuse andmise kord maapiirkondades elavate perede elutingimuste parandamiseks“.

Muud elamu- ja kommunaalmajanduse tegevused

Saaremaa Lemmikloomade Turvakodu MTÜ kasutusel oleva hoone katus vajab remonti, et võimaldada loomadele talutavad tingimused nii talvel kui suvel. Eeldatav maksumus on 70 000 eurot ja tööd on planeeritud 2023. aastaks.

Sport

Kultuuriministeerium andis 2021. aastal vallavalitsusele sihtotstarbelise investeeringutoetuse jalgpallihalli rajamiseks Kuressaarde. Toetuse suurus on 1 500 000 eurot ning toetuse abikõlbulikkuse periood kestab kuni 31. detsembrini 2022. a. Saaremaa valla 2022. aasta eelarves on investeeringuobjektile **„Kuressaare multifunktsionaalne jalgpallihall“** koos ülalnimetatud toetusega ette nähtud 2 500 000 eurot. Läbiviidud riigihanke tulemusena ületasid kõik pakkumused valla rahalisi võimalusi. Saaremaa Vallavolikogu on 26. mai 2022. a otsusega nr 1-3/42 andnud nõusoleku sisehalli rajamiseks täiendava rahalise kohustuse võtmiseks summas 2 700 000 eurot. Seega oli objekti eeldatavaks kogumaksumuseks koos riigieelarve vahenditega arvestatud 4 200 000 eurot. 2022. aastal läbi viidud uue riigihanke multifunktsionaalse jalgpallihalli rajamiseks andis parima pakkumise tulemuseks 5 135 000 eurot. Hange tunnistati luhtunuks tulenevalt rahaliste võimaluste puudumisest. 2023. aasta eelarvesse on arvestatud halli maksumuseks viimase hanke tulemusel selgunud summa (5 135 000 eurot), eeldusel, et riigipoolse toetuse suurus on 2 400 000 eurot. 2023. aastal korraldatakse uus riigihange.

Kuressaare Tuulte Roosi korvpalliväljaku taastamiseks on 2023. aastaks planeeritud 25 000 eurot. Seoses lasteaia hoone rekonstrueerimisega tuli likvideerida sealne väljak.

Puhkepargid ja -baasid

Vallas asuvate laste mänguväljakute remondiks on 2023. aastal ette nähtud 25 000 eurot.

Muinsuskaitse

SA-le Saaremaa Muuseum on eelarves kavandatud toetus summas 75 000 eurot. SA Saaremaa Muuseum sai piirkondade konkurentsivõime tugevdamise programmist (PKT) vahendeid muuseumi kaasajastamiseks. Eelkõige teostatakse projektis vastuvõtuala väljaarendamine, mille käigus saab uue lahenduse piletikiosk koos iseteeninduskioskiga, lahendatakse ligipääs ratastooliga ja lapsevankriga inimestele ning nelja korrust hakkab ühendama lift. Saaremaa vald on kavandanud aastatel 2022–2023 projekti omaosaluse toetuseks 150 000 eurot, millest 75 000 eurot kajastub 2023. aasta eelarves.

Religiooni- ja muud ühiskonnateenused

Saaremaa vanimate sakraalehitiste remondi toetamiseks on eelarves kavandatud Saaremaa sakraalehitiste remonditegevuse toetus summas 80 000 eurot. Toetust on võrreldes 2022. aastaga vähendatud 80 000 euro võrra.

Alusharidus

Lümanda piirkonnas täiendavate lasteaiakohtade loomiseks on 2023. aastaks planeeritud 160 000 eurot, seoses kohtade lisavajadusega.

Üldhariduskoolid

Kuressaare Hariduse Kooli hoone rekonstrueerimine on võrreldes planeeritud ajagraafikuga lükkunud osaliselt 2023. aastasse. Tulenevalt riigihangete seaduse reeglitest lõpetatakse 2022. aastal leping senise ehitajaga ning ehituse jätkamiseks korraldatakse uus hange. Koolihoone rekonstrueerimiseks planeeriti 2022. aastaks 10 516 483 eurot. 2022. aastal teostatakse ehitustöid 5 431 483 euro ulatuses. 2023. aastal on ehitustöödeks ja mööbli soetamiseks kavandatud 5 085 000 eurot, millest 1 000 000 moodustab riigipoolne toetus.

Kuressaare Vanalinna Kooli hoone ja staadioni rekonstrueerimine on olnud eelarvekavades juba varasemalt. Näiteks oli aastate 2022-2025 eelarvestrateegias sellele objektile planeeritud vahendid aastateks 2022–2023. Arvestades asjaolu, et Kuressaare Hariduse Kooli hoone rekonstrueerimise lõpptähtaeg lükkub edasi, on käesolevas kavas Kuressaare Vanalinna Koolile ette nähtud vahendid aastateks 2023–2024, kokku 7 200 000 eurot. 2023. aastaks on ette nähtud sellest 500 000 eurot.

Koolitoit

Kärla Spordihallile sööklasse uue keedukatla soetamiseks nähakse ette vahendid summas 15 500 eurot. Soetus on vajalik seoses Kärla Põhikooli õpilaste arvu suurenemisega, muuhulgas ukraina sõjapõgenikest õpilaste toitlustamisega.

FINANTSEERIMISTEGEVUS

KIRJE NIMETUS	EELARVE 2022	EELARVE 2023	MUUTUS
FINANTSEERIMISTEGEVUS KOKKU	**1 848 222**	**4 646 000**	**2 797 778**
Kohustuste võtmine	5 500 000	8 600 000	3 100 000
Kohustuste tasumine	-3 651 778	-3 954 000	-302 222

Finantseerimistegevuse all kajastub investeerimislaenu ja kapitalirendikohustuste võtmine ja nende põhiosa tagasimaksed. Võetud laenu- ja kapitalirendi kohustused on esitatud alljärgnevas tabelis.

Saaremaa valla 2023. aasta eelarve finantseerimistegevuse kulud

Vald	Laenuleping	Lepingu-järgne laenu-summa	Laenu tagasimaksed			
			2022	2023	2024 - ...	Kokku
Kihelkonna	Danske Bank AS, nr KL-1580317KI/15.03.2017	950 000	68 469	68 469	539 188	676 126
Kuressaare	Nordea Bank leping nr 0932282158003	853 000	86 016	86 024	0	172 040
	Danske Bank AS Eesti filiaal leping KL-250615KU	5 000 000	515 655	515 655	773 483	1 804 793
	Danske Bank leping KL-120617 KU	3 500 000	358 696	358 696	1 255 434	1 972 826
Laimjala	Swedbank AS 13-059861-JI	100 000	10 984	8 194	0	19 179
	Swedbank AS 15-059219-JI	70 000	7 276	7 388	11 271	25 935
	Swedbank AS 16-064720-JI	160 000	16 321	16 571	43 988	76 880
	Swedbank AS 16-130891-JI	140 000	14 085	14 301	44 228	72 614
Leisi	Danske Bank A/S Eesti filiaal KL-190814LE	200 000	13 679	13 679	76 889	104 247
	Swedbank AS nr 17-105004-JI	400 000	43 636	43 637	160 000	247 273
Lääne-Saare	Danske Bank A/S Eesti filiaal KL-210617LA	7 840 000	495 785	495 785	4 214 171	5 205 741
Mustjala	Nordea Bank AB Estonia	300 000	30 000	30 000	90 000	150 000
Orissaare	Danske Bank KL-250515OR	631 000	116 400	116 400	174 100	406 900
	Danske Bank KL-261015OR	167 700	45 600	45 600	32 100	123 300
Pihtla	AS SEB Pank, leping 2013026079	140 000	14 364	10 724	0	25 088
	AS SEB Pank, leping 2016011272	175 000	24 996	25 024	0	50 020
	AS SEB Pank, leping 2017013692	350 000	36 842	36 842	128 947	202 631
Pöide	AS SEB Pank	400 000	39 416	39 417	131 388	210 221
Saaremaa	AS SEB Pank leping 2019009313	3 500 000	346 550	350 930	2 010 801	2 708 281
2019	Leping 2019018457	3 500 000	349 379	353 498	2 109 647	2 812 524
2019	Leping 19-1242220-JI	3 000 000	298 119	301 676	1 887 047	2 486 842
2020	Leping 2020016384	2 000 000	197 878	199 952	1 455 022	1 852 852
	UUS laen 2022	6 000 000	0	600 000	5 400 000	6 000 000
	UUS laen 2023	8 600 000	0	0	8 600 000	8 600 000
Salme	AS SEB leping nr 2016014010	300 000	33 781	33 781	87 269	154 831
	AS SEB leping nr 2008012233	67 110	4 900	2 043	0	6 943
Torgu	Swedbank AS 17-091393-JI-1	190 000	22 136	22 136	57 184	101 456
Valjala	Swedbank AS 16-096630-JI	271 957	30 788	30 788	87 231	148 807
	Kokku laenud	48 805 767	3 221 751	3 827 210	29 369 388	36 418 349
	Kapitalirendid					
Kuressaare	Traktor John Deere 4066R	64 800	9 944	8 440	0	18 384
	Traktor Kubota M7152	106 560	20 844	21 188	52 596	94 628
	Poomniiduk	62 018	12 091	12 284	37 643	62 018
	Kallur	304 320	62 375	47 653	194 292	304 320
	Laadur	67 999	7 596	13 225	47 178	67 999
	Traktor	110 000	0	24 000	86 000	110 000
	Kokku kapitalirendid	715 697	112 850	126 790	331 709	571 349
Kokku		49 521 464	3 334 601	3 954 000	29 701 097	36 989 698

SAAREMAA
VALD